
ANUL AL ȘASELEA

△

APRILIE 1925

LAMURA

REVISTĂ DE CULTURĂ GENERALĂ

4

FUNDAȚIA CULTURALĂ PRINCIPELE CAROL

REVISTA
LUNARA

LAMURA

DE CULTURA
GENERALA

COMITETUL:

ION AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI — AL. BUSUIO-
CEANU — NICHIFOR CRAINIC — AP. D. CULEA —
P. GHÎTESCU — GH. D. MUGUR — D. POMPEI —
I. NISIPEANU — I. RĂDULESCU-POGONEANU — I.
SIMIONESCU — ISABELA SADOVEANU —
V. VOICULESCU.

Redactori:
GH. D. MUGUR și AP. D. CULEA

Administrator:
GR. TEODOSIU

Redacția și Administrația:
STRADA LATINĂ, 10 — BUCUREȘTI

ABONAMENTUL 90 LEI ANUAL (12 numere). — UN NUMAR 8 LEI.
UN NUMAR DUBLU 16 LEI.

PERIODICILE FUNDAȚIEI PRINCIPELE CAROL

GÂNDIREA

REVISTĂ LITERARĂ
ȘI ARTISTICĂ
CU ALESE REPRODUCERI
DE ARTĂ

Redactor: Cesar Petrescu
Abonamentul 300 Lei anual

CARTEA

VREMII

COLECȚIE ENCICLOPEDICĂ
ingrijită de

NICHIFOR CRAINIC

ALBINA

CEA MAI BUNA REVISTĂ
PENTRU POPOR

Se recomandă tuturor bibliote-
cilor populare și școlare

Redactor: Apostol D. Culea
Abonamentul 80 lei anual
Pentru autorități 100 lei anual

BULETINUL

CAMINELOR
CULTURALE

Se trimite gratuit membrilor
corespondenți ai Fundației și
Căminelor ei culturale

Cuprinde note și informații
cu privire la întreaga acti-
vitate a Fundației

LAMURA

REVISTĂ DE CULTURĂ GENERALĂ

*Arborii și oamenii*¹⁾

de I. Simionescu

Prof. univ. Iași

O țara moare, când codrii ei sunt morți!

Arborele este o ființă scumpă. Viața lui e numai casnă și muncă, sub o formă mândră, veșnic înviorătoare.

Un singur copac, crescut în voie, dă cu totul altă față locului. Aduce podoabă naturii. Un munte pleș, pare un uriaș bolnav, al cărui trup e numai răni. Acoperit de păduri, impune, pare mai masiv, are glas.

O întinsoare de loc, cum e în sudul Basarabiei, fără nici un arbore, e pustiul nemărgenit, repede acoperit cu cenușa dogorelei de vară. Un pâlc de salcâmi, câți-va plopi piramidali în jurul unei gări, imediat schimbă tabloul. E oaza răcoroasă, ospitalieră, care te așteaptă.

Pentru om arborele e totul. El dă leagăn copilului, toiag bătrânului. El e acoperișul sub care familia cunoaște fericirea, el e luntrea care apropie malurile, e căldura când gerul face să crape pietrele.

Pădurea — colonia de arbori — a dat putință poporului român să înfrunte vraistea vremurilor din trecut. În codrii deși și-au găsit ascunziș pribegii, în fața năvălirilor dușmane; în codri și-au tăiat luminiș, și-au întemeiat sate. Sunt și azi

1) Prefață la lucrarea ce apare în curând: *Pădurile noastre* (Ed. Casei Școalelor).

părți din țară, cum e Maramureșul ori Țara Hațegului, unde oamenii nu cunosc alt material de construcție ori de fabricat uneltele lor trebuitoare, de cât lemnul. În stânele dela munte, dar mai ales în cele de dealuri, totul e luat dela arbori. Stâna nu e decât pari bătuți în pământ, împlețiți cu nuele, acoperită cu frunzar. Patul ciobanului sunt ceteni de brad ori crengi de fag. Scafa în care mulge oile e de lemn, ca și cuiul de care anină sacul cu cașuri. Cel mult ceaiunul în care face mămăliga e de spijă.

Amintirile satului, a vieții unui popor, ori aceea a unui om mare, de arbore sunt legate, ca de ceva trainic. E vestit bunăoară teiul lui Eminescu din grădina Copoului de la Iași, ori Gorunul lui Horea de la Țebea.

Din amintirile copilăriei sale, *A. Russo*, cu drept cuvânt leagă satul în care s'a născut, între altele, de părul din mijlocul satului.

«Părul din mijlocul satului era odinioară: când divanul unde sfătuia satul, când locul unde poposea voinicelul străin până a nu-și găsi gazdă, când locul jocurilor ale băieților, când spitalul unde zăcea bolnavii nevindecați, părăsiți în sărăcia lor de toți și de neamuri! De ce vorbesc de părul satului? Vântul primăverii a bătut; dorul leagănului mă ajunge. Spre codru mi se întorc ochii și zăresc umbra părului copilăriei mele, care, își întinde ramurile ca niște brațe și își scutură florile pe inima mea ca o ploaie răcoroasă».

*

Copacul dă umbră. Pe ogoarele întinse, fără nici un copac, mama care se ostenește prășind ori secerând, își lasă copilul de țată, cel mult la adăpostul unor burueni ori al unui snop. Când pe haturi se află doi-trei arbori, e o fericire, pentru dânsa și copil.

Drumețul ostenit binecuvintează amintirea celui care a pus o salcie lângă fântâna de la răscrucea drumului, sub apărarea căruia se odihnește o clipă.

Puneți alătura un sat în cuprinsul căruia nu se găsește nici un salcâm, cu unul, cuib de verdeață, în care casele sunt înecate de crengile arborilor stufoși. Dincolo e chinul arșiței ca în iad; copiii sufăr, dar și cei mari n'au unde se

răcori. Dincoace e raiul pământesc. Satul e frumos, dă impresia de sănătate în belșug. Primăvara e încununat cu flori, vara e răcoare în jurul casei; cântec de păsări e zi și noapte.

*

Copacul improspătează aerul; el domolește arșița și gerul. Din porii frunzelor lui, cât e ziua de mare se ridică oxigenul dătător de viață. Arborele e fabrica în care se curăță aerul de gazul acid carbonic, rău pentru viață și dă în schimb, oxigenul necesar respirațiunii. În jurul pădurii aerul e mai curat; el e și mai răcoros, căci tot din frunze arborele dă mereu vapori de apă, care rădicându-se, supti de soare, aduce răcoreala simțită de cum intri în pădure. Pădurea răcorește vara; ea e adăpost iarna împotriva crivățului, abătându-l din cale. Pădurea astfel astâmpără dogoreala verii, asprimea gerului, aducând și improspătarea aerului. E sănătatea omenirii.

*

Pădurea atrage ploile. Unde sunt păduri, ploile vin mai des. Unde pământul e desgolit și ploile îl ocolesc. Desișul frunzarului ține umezeala în loc; aburii dați de arbori mai lesne se pot aduna locului în nori iar răcoreala ce înconjoară pădurea mai repede descarcă norii de ploaie. Lipsa de ploaie mai îndelungă, pustiește însă și ogoarele. Munca omului e zădărnicită. Iși iea lumea'n cap. Așa se lămurește părăsirea orașelor vechi, odată înfloritoare, din ținuturile depărtate ale Asiei și Africei. Omul, tăind fără milă pădurile, a contribuit la moartea satului sau a orașului, în care se află mormintele strămoșilor lui.

*

Pădurea dă putere izvoarelor. — Arborele și apa sunt buni prieteni. Unul fără altul nu pot dăinui. Apa fuge când arborele e tăiat. E lămurit. Prin împletitura rădăcinilor lor, arborii din pădure fac o pânză deasă pe sub pământ. Apa de ploaie, oprită locului, e silită să străbată în pământ. Acolo e apărată de lăcomia soarelui care ține să o sugă într'una. Frunzarul mort de jos ori frunzarul viu din balta pădurei, oprește mai departe ca apa din pământ să se eva-

poreze. Apa stă la adăpost, dă hrană din belșug arborului, dar și izvorului nesecat. Iată de ce izvoare se găsesc mai adesea în ținuturile de pădure, de cât în cele într'una bătute de soare.

*

Pădurea împlânzește sălbătăcia apei care curge.— Când se rup norii, vara, iar ploaia cade cu găleata peste dealuri și munți, într'un ținut desgolit, apa se adună repede în viroage, curgând cu furie, răscolind pietrele și pustiind ogoarele. «Vine valea» e strigătul locuitorilor dela munte. Adesea nici n'au vreme să-și adune ceva din casă și șuvoaietele, clocotind, huruind năprasnic, dau năvală, luând înaintea tot ce găsește în cale.

De aceia dealurile fără păduri sunt numai răni vii, viroage adânci, goale ca 'n palmă. E o strașnică durere ce o simți, străbătând ținuturile Vrancei, odată vestite prin codrii ce le acopereau. Oamenii, în lăcomia de câștig, iau ras de pe fața pământului. Sunt însă amarnic pedepsți. Azi, mare parte din Vrancea, e arsă, cu coastele munților ca acoperite cu cenușă. Putna-seacă ori Șușița, abea curgând pe vreme de secetă, sunt mânia lui Dumnezeu când ploile le umflă. Și așa e pretutindeni. Locurile devin pustii; oamenii, săracii apucă drumul pribegiei.

E vina lor, căci au tăiat fără cruțare pădurile.

Arborii deci regulează scurgerea apelor sălbătăcite. Rupându-se norii, picăturile de apă cad peste frunze. N'au vreme să se adune la un loc, căzând pe pământ, trunchiurile le opresc din drum, silesc șuvița de apă să se domolească, să se resfire și să o silească a intra în pământ. Pădurea e deci prietenul omului din vale, oprind puhoaietele să nu-i rupă ogoarele, să nu-i dărâme casa. Pădurea din spre munte influențează cursul apelor mari, oprindu-le revărsările venite pe neașteptate, potolind viiturile care devastează câmpurile semănite în luncă.

Iată câte-va din binefacerile pădurilor întinse, dar și a arborelui singuratec. Se înțelege atunci puterea unui proverb străin care sună: «Cine taie un copac, ucide un om». Nu e exagerare. Cine taie fără cruțare pădurile, și nu sădește

altele la loc, aduce pustiirea ținuturilor, sărăcia în casă și deci moartea și chinul pentru generațiile care urmează.

*

Copacul e tovarășul nedespărțit al omului. El dă frumusețea locurilor, aduce belșugul ori unde ar fi. Un copac sădit e un ban pus la Casa de economie. An cu an crește, fără grea trudă din partea omului: an cu an prețuiește tot mai mult, ca și banul pus cu dobândă. A iubi copacii este o trebuință sufletească, dar și o prevedere socială. A-i schilodi cât trăesc, e o sălbătăcie ca și acela de a chinui animalele. Copacii nu țipă, dar îi vezi că suferă. Pe cât un arbore crescut în voie, îngrijit, deșteaptă în sufletul omului înseninare, pe atâta copacul cu crengile rupte, cu coaja sfârcuită, cu răni peste tot trunchiul ori cu lacrimi sub formă de clei, aduce mâhnire și apăsare sufletească.

Cruțați copacii și nu-i tăiați de cât la vremea lor. Dar copacul tăiat, să fie înlocuit cu altul alături, pentru ca să nu se trezească blăstămurile celor care vin după noi.

Sădiți copacii! — Serbarea sădirii pomilor nu trebuie să fie o simplă formalitate, ci o datorie conștientă pentru viitorul neamului și al țării. Dacă nu o vom îndeplini, sortim pământul țării noastre la veșnică pustiire, iar pe copiii copiilor noștri la foamete chinuitoare.

Avem datoria să deprindem în primul rând pe copii ca să cruțe copacul și să se îngrijească de soarta lor viitoare, plantând copaci. Ori unde ar fi puși, sunt bine veniți: în curtea școlii, în curtea părintească dar mai ales în vatra satului. Acum, cu improprietărea, fiecărei școli de Sat i s'a dat câte-va hectare de pământ. Să nu ne ademenească lăcomia de câștig, semănându-l ca vai de lume, peste tot. O bucată din el, o mică bucată, măcar câte-va prăjini, să fie destinat păduricii școlii, pădurii satului. Pe fiecare an copiii de școală să sădească măcar câte un arbore, care să fie al lor. Să deprind cu munca, să deprind înainte de toate cu solidaritatea omenească nu numai în spațiu dar și în timp. Să deprind să lucreze la podoaba și nevoile satului lor de acum ca și acel din viitor; mai presus să deprind să contribue la

legătura de interese dintre oamenii din sat, dintre cei din satul lor și a celui vecin și prin aceasta dintre locuitorii țării întregi.

Cultul arborilor ajunge astfel cultul sentimentelor frumoase, înălțătoare pentru individ, ca și grija pentru viitorul țării întregi. Prin viața lui, prin ceea ce poate săvârși, arborele însuși este emblema legăturii între neînsuflețit și însuflețit, între frumos și folositor.

Iubind copacii, sădindu-i sau apărându-i de sălbatecă devastare, ne impunem nouă însuși, ca și copiilor noștri, educația sentimentelor celor mai omenești, pe lângă asigurarea traiului mai lesnicios.

Serbarea sădirii copacilor să ajungă serbarea națională de întărire a legăturilor dintre noi toți, ca și chezașia grijii ce trebuie să o purtăm, iarăși cu toții, mic și mare de soarta viitorului nostru.

□ □ □

Cu puțină stăruință și cele mai scurte momente se pot întrebuința așa încât să producă rezultate de cea mai mare valoare.

O oră pe zi smulsă ocupațiilor ușuratică — și bine întrebuințată, ar ajunge unei persoane de capacitate ordinară ca să învețe orice știință. În zece ani s'ar face un om cult dintr'un ignorant.

Deci să nu lăsăm timpul să treacă fără să producă roade și fără să ne servească, ori să învățăm ceva folositor sau frumos, ori să cultivăm un principiu bun, un obicei ales.

Samuel Smiles

□ □ □

Tradiția în știință și în viață

de *Petre Sergescu*

Prof. supl. la Universitatea din București

De la războiu țara noastră trece prin timpuri de frământare adâncă, de schimbare a temeliei pe care se reazămă vechiul regat. Această stare pricinuește o oarecare lipsă de îndreptar, un haos în care se petrec și multe lucruri urâte; iar ziarele noastre, în general, nu scriu decât despre crime și tâlhării, ca și cum marea mulțime a Românilor n'ar fi alcătuită din muncitori cinstiți, care-și jertfesc, clipă cu clipă, toată viața pentru îndeplinirea datoriei, în ciuda greutateților de tot felul din vremurile de azi. E un mare păcat, căci pe de o parte scrisele din ziare desnăjduesc pe cititorii cinstiți, cari ajung să creadă că cinstea a devenit o raritate în zilele noastre. Pe de altă parte, ziarele dau o impresie cu totul neadevărată de adevărata stare de lucruri de la noi cititorilor neinformați. Nu mai vorbim de pilda cea rea pe care o dau firilor slabe. Prin urmare, criza sufletească prin care trece neamul nostru și lipsa de îndreptar moral, se datorește în bună parte lipsei de preocupare a celor mai multor publiciști, de a strânge și face cunoscute părțile bune —care există— ale vieții noastre naționale și de a căuta toate elementele care pot sluji la îndreptarea răului. Ca atare, e o datorie pentru orice om cu drag de țară, să atragă luarea aminte asupra factorilor ce pot orândui mai curând haosul în care ne sbatem. Acest gând m'a făcut să scriu rândurile de față.

Una din cele mai puternice condițiuni de statornicie în viața unui stat și de propășire neîntreruptă, e respectul pentru trecutul său. Acest trecut se învederează, între altele, și prin *tradiția națională*. De la început trebuie să facem o deosebire între *tradiția*, care însemnează resemnarea de obiceiurile din trecut, pe care le respectăm, pentru a îmbunătăți, încetul cu încetul, condițiile de viață ce nu se mai potrivesc cu timpurile ce trăim și între «*rutină*». Rutina e o încăpățănare, fără nici un temei, în a stăruii în obi-

ceiuri vechi, numai pentru că sunt vechi. Tradiția îngăduie propășirea, în pași înceți dar siguri, pe când rutinda e un germen de moarte, căci a stă neconținut pe loc, însemnează să pieri. Un exemplu va lămurii mai bine deosebirea între cele două feluri de a privi lumea: să presupunem că într'o țară se clădesc pentru întâia oară drumurile de fer. Un «tradiționalist» va găsi că e un mijloc de comunicație mai bun decât cele strămoșești, și-l va întrebuința; pe când un «rutinier» va strigă că numai căruțele, pe care le apucă din bătrâni, sunt bune și că trenurile sunt o născocire diavolească. Trebuie deci, de la început, să facem o deosebire între aceste stări de spirit; numai tradiția, bine înțeleasă, e un element de tărie în construcția unui stat; numai de ea vom vorbi aci; cealaltă e un prilej de distrugere și vom luptă împotriva ei, oriunde am întâlni-o.

O comparație între ceace se petrece în bătrânul apus civilizat al Europei și ce e la noi, va arăta numai decât că noi nu știm să ne folosim de munca înaintașilor noștri pentru a ne îmbogăți sufletul și pentru a ne ordona activitatea. În Franța, orice oraș ai vizita ești cuprins de un fel de pietate pentru trecut, pare că din fiecare piatră îți vorbesc oameni din alte timpuri, impunându-ți respectul, întreaga atmosferă te învăluie altfel de cât la noi. Căci acolo, nimic din ce s'a creat bun și folositor nu a fost distrus de urmași, ci fiecare generație a adăugat, *alături de ceace există*, roadele muncii ei. În această ordine *de idei*, una din clădirile mai de seamă din fiecare oraș francez o constituie *archivele* comunale și județene. Se adună acolo tot ce privește viața locuitorilor, fie lucrurile mari, fie cele mărunte. Și astfel, se lasă moștenire o înfățișare cât mai aproape de viața trăită a societății. Cercetarea acestor arhive înlesnește reconstituirea istoriei orașului și stabilește în acelaș timp, o legătură strânsă între oamenii cari au trecut pe acest pământ și cei ce-l locuiesc acum și-l vor locui în viitor. La noi nu se pune nici un preț pe aceste arhive. Primăriile vând hârtiile vechi cu kilogramul la băcâni. Și astfel, s'a învălit brânză cu corespondența lui Tudor Vladimirescu, din care, din fericire, o parte a fost scăpată de un om cu tragere de inimă. Câte

mărturii de neprețuit ale trecutului nostru n'am risipit noi astfel, cu înconștiență. E o crimă care se face prin această distrugere: se omoară memoria celor dispăruți și se atentează la trecutul întregii țări.

Această lipsă de respect pentru înaintași a avut ca urmare o totală necontinuitate în munca și viața socială de la noi. Fiecare guvern a avut să înceapă totul de la capăt, fiecare comitet nou ales a socotit ca o datorie să dărâme ceea ce au lucrat predecesorii, pentru a construi ei pe alte temelii. Oricât de curată ar fi intenția acestor distrugători, roadele muncii lor nu pot fi decât foarte slabe, căci tocmai lipsa de continuitate împedecă orice propășire adevărată. Și aci, câtă deosebire între noi și Franța. Acolo și azi se aplică ordonanțe și legi de ale Regilor din veacul al XVIII-lea, ale Primului Consul Bonaparte, ale Impăratului Napoleon. Și e nespus de impresionant să vezi în capul unei publicațiuni, autoritatea acestor stăpânitori ai Franței de odinioară.

De sigur, noi suntem încă un popor foarte tânăr. Dar tocmai de aceea avem datoria să învățăm ceea ce e bun de la neamurile mai vechi. Și, fără îndoială, este timpul să ne obișnuim să respectăm trecutul, să respectăm tradiția noastră.

Rolul tradiției în organizarea vieții sociale sau individuale e nebănuț de mare. Ea ne procură elemente sufletești, care ne oțlesc caracterul și ne îmboldesc la munca cea bună. Ea ne arată, și din punct de vedere practic, care e calea cea bună de urmat.

Grație tradiției, noi putem concepe solidaritatea întregii omeniri, care, în definitiv, formează un singur tot. Căci, prin tradiție se face legătura dintre oameni din toate timpurile. Și nu se poate arăta în deajuns de cât ajutor sufletesc e simțământul că nu suntem singuri pe acest pământ, ci că e o comunitate de milioane și milioane de semeni ai noștri, cari se sbat în aceleași lupte ca și noi. Înțelegem astfel că toată munca, anonimă, cheltuită pentru înaintarea omenirii spre bine, nu e pierdută în zadar, că ea folosește la timpul potrivit urmașilor, după cum noi ne folosim de ceea ce s'au străduit să facă înaintașii. Astfel, se schițează rostul nostru pe pământ: să ne încordăm toate puterile întru înfăptuirea

binelui. E singurul lucru real care rămâne din trecerea noastră pe pământ. Toate celelalte sunt zădărnice...

Desvoltarea științei ne arată acelaș lucru: adevăruri descoperite cu două mii de ani înainte, păreau celor de atunci speculațiuni lipsite de orice însemnătate. Dar iată că evoluția societății a avut nevoie peste două mii de ani de acele adevăruri științifice, ca să construiască instrumente sau clădiri destinate îmbunătățirii stărei omului pe pământ. Și astfel, omenirea din toate timpurile și din toate locurile, formând un singur tot, munca învățaților, îndreptată spre progres, n'a fost pierdută.

Dar nu numai conștiința solidarității umane e un rezultat al cultului tradiției. Membrii fiecărui neam sunt legați între ei printr'o strânsă solidaritate națională, care se sprijină în bună parte pe tradiția națională. Aceasta e constituită din elementele aceleiași dezvoltări istorice, din aceleaș nevoi și bucurie, din aceleaș moșteniri din bătrâni. Ba chiar, tradiția națională e cel mai bun arătător al firei unui popor, căci numai faptele potrivite cu firea poporului isbutesc să intre și să trăiască prin tradiție.

Ceeace e de o însemnătate foarte mare e faptul că tradiția rezumează o lungă experiență. Prin urmare, ținând seama de tradiție, noi ne folosim de experiența de veacuri. Și astfel înlăturăm multe încercări zadarnice, cunoaștem căile mai potrivite de urmat. Învățăm astfel să respectăm munca semenilor noștri și să venerăm pe eroii omenirii, pe oamenii cari și-au închinat munca din toate clipele pentru binele altora.

Și încă multe alte învățături de felul acestora ne dă respectul tradiției. După cum vedem, ea e izvor de viață și energie sufletească, în viață ca și în știință.

Se cuvine dar să dăm acestui factor de seamă însemnătatea pe care o are, se cuvine să punem la locul de cinste tradiția, prin care noi nu formăm decât un inel care leagă trecutul cu viitorul. Făcând astfel, noi îndreptăm spre calea binelui pe mulți, dând un îndreptar de continuitate în haosul actual.

Din vina vremurilor grele prin care a trecut neamul

nostru, documentele trecutului nostru sunt rare. Dar tradiția orală e cu atât mai puternică: ar fi o crimă s'o lăsăm să se prăpădească acum când avem nevoie de ea mai mult ca oricând. Trebuie să lucrăm din răsputeri la păstrarea obiceiurilor din bătrâni, a cântecelor și literaturii populare, a frumosului nostru port național... Să învățăm de la bătrâni că lucrurile ce facem, nu trebuiesc îndeplinite numai în vederea folosinței. Ci, să punem tot sufletul în ceea ce lucrăm, după cum harnicele noastre țărance nu fac cămășile numai pentru folosință, ci le înfloresc cu drag, ca să fie mândre. Muncind astfel, cu tot sufletul, fapta noastră va fi un adaus la binele din omenire.

Ca popor, noi nu am dat încă mult în cultura universală. Dar suntem încă la începutul dezvoltării noastre și nimic nu ne oprește să nădăjduim că am putea ajunge odată în strălucire pe sora noastră mai mare Franța. Dar, pentru aceasta, trebuie să nu ne îndepărtăm de firea neamului nostru, trebuie să lucrăm potrivit tradiției noastre naționale, căci aceasta e singura cheazășie a trăinicieii operei ce înfăptuim

Tradiționalismul și democrația. A deosebi democrația de tradiție mi se pare o greșală. Tradiția nu e un lucru de trecut, ci, moștenire națională. Dacă poți sări în gol, ca aventurierii, nu poți sări din gol,—ci de pe baza solidă a tradiției se fac în sus salturile, care înalță un popor.

N. Iorga

Reforma programelor de învățământ primar

— Observații critice —

de **Dumitru Theodosiu**

Profesor de pedagogie

Trebue să luăm în serios „programa“, fiindcă oricât de însemnată este personalitatea învățătorului în educație și învățământ, programa, ca plan obligator al activității școlare, poate, dacă e rea, să paralizazeze toată munca învățătorului.

Programa rea se cunoaște după următoarele semne: Materia n'are ori are prea puțină legătură cu viața, nu se potrivește sufletului copilului și nu slujește de-ajuns interesul social și național. Când acestor semne se adaugă povara cunoștințelor inutile și pedante, numită spiritual „obezitate didactică“, primejdia programei este și mai mare. Spaima și desgustul ori, în cel mai blajin caz, indiferența tineretului față de învățatură duc fatal la falimentul școlii; căci valoarea învățământului se judecă după rezultatele lui postșcolare, ceea ce însemnează că analfabetismul *real* nu este cel arătat de statistică, ci acela care cuprinde și pe cei cari nu mai folosesc știința de carte, cu toate că o au ¹⁾.

Dar nu numai *copilul* trebue ținut în seamă la alcătuirea programei, ci și părinții lui, căci opinia acestora are, pentru viabilitatea școlii, tot așa de mare însemnătate, ca și atitudinea copilului. În genere, părinții sunt mult îngăduitori cu personalitatea culturală și morală a învățătorului și cu metoda sa: dar sunt foarte pretențioși cu învățătura pe care o așteaptă dela școală și pe care o vor — cu un bun simț admirabil — să fie *utilă conduitei și traiului*. De aceea, dacă programa este rea, opinia părinților e ostilă școlii; și spiritul public, în loc să fie aliatul școlii, este dimpotrivă limanul și cecotirea școlii nemulțumiți.

Să luăm aminte, dar, că programa e pentru școală cartea ei de legitimație: și de aceea se cuvine să cercetăm cu grijă „*Reforma programelor de învățământ primar*“.

1) În anii dinaintea războiului, într'o revistă didactică au fost semnalate cazuri de *absolvenți analfabeți!*

Proiectul de programă, pe care-l analizez aici, îmbrățișează întregul curs primar, adică amândouă ciclurile: și cursul inferior sau elementar (de 4 ani) și cursul superior sau complementar (de 3 ani), fără a face aceste distincțiuni de grad, ceea ce dă programei un caracter de perfectă unitate.

Ca orice proiect, și acesta nu e desăvârșit. Însă, cu toate scăderile lui, este vrednic de simpatia și de încrederea noastră, fiindcă se întemeiază pe cunoașterea realităților dela noi, e în acord cu mișcarea pedagogică nouă și satisface nevoile noastre însemnate și urgente, dela gospodăria particulară până la interesele superioare naționale și de stat. Astfel, noua programă se înfățișează cu o alegere mai rațională a materiei și cu o împărțire mai potrivită a ei pe cele două cicluri și, înăunțurul acestora, pe clase. E adaptată vieții și e mlădiabilă după regiuni, rămânând totuși unitară, în structura ei, pe tot cuprinsul țării; aceasta datorită principiului „culturii generale“ care predomină chiar și în ultimele trei clase, unde caracterul practic-utilitar este foarte pronunțat.

„Instrucțiunile“ cari precedează programa fiecărui obiect sunt un prețios auxiliar: arată învățătorului spiritul programei, îi încurajează inițiativa, îi înlesnește munca, îi asigură izbânda.

Față de o lucrare așa de însemnată și de meritoasă, observațiile mele critice se vor înfățișa cu toată modestia cuvenită și cu toată obiectivitatea, urmând în această înfățișare planul proiectului de programă.

Religia

Programa *religiei* mi se pare una din cele mai slabe părți ale acestui proiect. Cu toate bunele, foarte bunele „instrucțiuni“, cari recomandă învățătorului să dea religiei un „caracter cu totul blând de atragere și de convingere, izvor de gânduri nobile, de recreare și de bucurie sufletească“, materia acestui obiect, fiind tot vechea materie, va fi ea și până acum, *pentru copilul nostru*, o piedică de neînving în aspirația sa religioasă.

Să spună cinstiții preoți, cari au colaborat la această programă, de ce vor să vâre în mintea copiilor noștri cunoscutele legende: Facerea lumii, Potopul, Turnul-Babel? Ca să pună,

cu această pseudo-știință și pseudo-religie, baza adesea iremediabilă a viitoareii drame sufletești: conflictul dintre știință și religie? Oare nu știm bine că ireligiozitatea tinerilor pornește dela contrazicerea științei cu aceste legende (și altele), înfățișate solemn drept adevăruri? Este secolul nostru atât de incapabil să satisfacă nevoia metafizică a copilului, încât trebuie să recurgem la legendele evreiești de acum 5000 de ani?

Ce au religios aceste legende, decât neînsemnatul fapt al pomenirii vorbeii „Dumnezeu“? Căci pentru orice om cu carte, aceste legende nu sunt decât naiva explicare a naturii și a vieții: și n'au altă autoritate decât aceea pe care le-o dă credința în origina lor divină (de care copii nu știu, iar adulții se îndoiesc). Urmează de aici că copiii, fiind naivi, trebuie să fie hrăniți cu naivități și cu superstiții când știm bine că nu vor rămânea copii? Teoria „treptelor cuturale“¹⁾, care s'ar putea invoca în apărarea acestei tradiții scolastice, trebuie înțeleasă în spiritul, nu în litera ei; adică să nu se dea copilului știința în forma ei pură, ci în forma accesibilă vârstei, ocupându-l cu lucrări potrivite interesului dominant la fiecare stadiu de dezvoltare și comunicându-i uneori adevărul, pe care nu-l poate cunoaște din proprie cercetare, în haina povestirii; dar adevărul, nu altceva, căci copilul de azi are dreptul să fie crescut în ideile vremii noastre, nu ale anului 3000 dinaintea lui Cristos.

În lături deci cu ideea geocentrică, cu nașterea pământului înaintea soarelui, cu apariția peștilor înaintea plantelor și a pasărilor înaintea reptilelor, cu origina omului exterioară filiațiunii zoologice și cu origina femeii din coasta lui Adam, cu semnificația curcubeului, cu amestecul limbilor la Turnul Babel ca origină a diversității limbilor... În lături cu tendința antireligioasă a acestor legende, cari fac din Dumnezeu un moș care are nevoie de odihnă în ziua a 7-a, care vrând să pedepsească pe oameni omoară și pe animalele nevinovate (căci nu încăpeau toate în corabia lui Noe), care pedepsește recidiva mai blând (numai cu amestecul limbilor) decât greșala primă, care nu se arată prin nimic bun, iubitor și drept, ci răz-bunător, feros și capricios...

1) Schitată de Herbart și dezvoltată de elevul sau Ziller.

Dar mi s'ar putea zice: „Aceste legende arată copiilor, în chip viu și mișcător, ce puternic e Dumnezeu și ce păcat mare e să fii rău, ori mândru“. Zău așa, și pentru acest lucru trebuie să ne ducem la Vechiul Testament?

Slavă Domnului! sentimentul religios, cel mai intim și mai delicat sentiment uman n'are nevoie de Vechiul Testament, dovadă existența lui la toate rasele pământului; iar creștinismul n'are altă legătură cu Vechiul Testament decât că Iisus a fost din „seminția lui David“.

În lături și cu Avram, Iosif, David, Solomon și Moise, eroi naționali evrești, foarte la locul lor în școalele evrești, dar de nul folos pentru copiii ne-evrei, afară că istoria lor este tendențioasă: Dumnezeu național-particular (Iehova). Evreii, popor ales.

Cine e Avram? Părintele neamului evreesc. Au copiii noștri interes să știe acest lucru? Nu. Dumnezeu a ales pe Avram, i-a vorbit și l-a ocrotit ca să se nască din el un neam ales, neamul evreesc. E adevărat acest lucru, ne interesează pe noi? Nu. Mai rămâne Avram ca model de credință în Dumnezeu. Ce model? A fost gata să-și jertfească singurul copil. În ce împrejurare? Dumnezeu i-a cerut acest sacrificiu, ca să-i încerce credința!? Nu se vede oare cât de colo că acest Dumnezeu e un zeu primitiv, păgân și național? Ce morală răsare din această atitudine absurdă? Adevărate modele de credință, modele reale, nu găsim noi destule în martirii creștini, în apostoli, în părinții bisericii? Este oare înțelept lucru și aș putea zice *cuvincios* ca să ignorăm toate pildele din istoria creștinismului și chiar din istoria neamului nostru, și să po-nem pe Avram?

Povestea lui Iosif este frumoasă și morală; dar dacă e vorba să facem din ea capitol de istorie evrească, plin de nume proprii și arătând pe Dumnezeu aliniatul exclusiv al evreilor, mai bine lipsă. Pilda dragostei frățești n'a dat-o pe lumea aceasta numai Iosif.

David și Solomon? Tot eroi naționali evrești, cari pentru noi sunt doar exemple de ce sus poate ajunge un om virtuos și instruit. Bine, dar astfel de exemple nu găsim noi chiar în istoria patriei (domnitori, mitropoliți)?

Moise? Biografia lui arată limpede orgoliul religiei mozaice și al neamului evreesc, bune pentru evrei; dar s'o spunem verde, sfidătoare pentru ne-evrei. Să 'nțelegem odată că Vechiul Testament nu este menit să facă educația religioasă a creștinilor, ci educația integrală a evreilor, cultivându-le solidarismul tenace prin dependența lor de un Dumnezeu particular, ori prin credința că sunt poporul ales al Dumnezeului unic, căci viața lor națională face una cu religia lor. Frica de Dumnezeu, singurul sentiment real și provizoriu cu care se aleg copiii noștri din aceste „lecții“, o fi ea „începutul înțelepciunii“, dar e scump plătită de ei, fiind nevoiți să învețe istoria unui alt neam, cu nimic îndreptățită în școala primară și chiar vătămătoare adevărului și religiozității.

Să scoatem deci aceste „lecții“ din școala noastră și să punem în locul lor câte ceva din viața apostolilor, a sfinților și din istoria bisericii naționale, alături de celelalte lucruri foarte bune din programă. Și pentru a se lăsa timp destul practicei și experienței religioase, ar trebui să se mai scoată din programa acestui obiect și toate chestiunile de morală, cari și au locul lor nimerit la *citire*, unde își au locul și chestiunile de educație civică (la clasele unde educația civică nu formează obiect aparte): căci învățământul moral și civic este un învățământ profan. Lecția de religie trebuind să cultive *religiozitatea*, e nevoie ca în ora de religie să se creeze atmosferă religioasă, să se facă meditație religioasă, să se simtă Dumnezeu aproape, după cuvântul Iisus: „Unde sunt mai mulți adunați în numele meu, sunt și eu acolo“; și pentru aceasta nimic profan să nu o turbure. La această dispoziție religioasă poate contribui mult și „Lectura din Evanghelie“ prevăzută în proiect, căci dă copilului prilej să citească fraza veche a Scripturii, cu particularitățile ei de limbă, care mișcă profund inima prin solemnitatea tonului, prin monotonia gravă a repetițiunii lui „și“ și a altor forme, prin aerul ei bisericesc și orhaic, prin conștiința copilului că citește deadreptul în cartea sfântă. „Lectura din Evanghelie“ înlesnește copilului intuiția religioasă și îi inspiră atitudinea cucernică și evlavioasă așa de necesară cultivării sentimentului religios.

LAMURA

Istoria în școlile normale de învățători

Ce ar trebui să se predea

de Tiberlu Crudu

*Director și prof. de istorie la Școala
Normală din Botoșani*

Analizând proiectul de programă analitică al școalelor normale de învățători, întocmit de comisiunea numită de minister din profesori de toate specialitățile prevăzute în program, sub președinția d-lui profesor universitar Gh. Antonescu, găsim că, în ce privește aranjarea materiei de predare la obiectul Istoriei, s'a făcut de sigur un pas însemnat pe care cu deosebită plăcere îl înregistrăm.

În primul rând suntem foarte mulțumiți că studiul acestei materii este pus la toate clasele, de oarece în programul vechiu el lipsea tocmai clasei ultime. Ba ce e mai interesant, la clasa VII se dau astăzi «noțiuni curente în știința istoriei» care «prin dezvoltarea lor, pot prelucra materialul istoric căpătat în clasele precedente. Mănuite cu căldură, ele pot deveni un izvor de sugestii și deci de îndemnuri la lucru pentru îmbogățirea noțiunilor de cultură generală». Minunată idee! Până acum un învățător habar n'avea de vechiul meșteșug de clădire la Români, de artă bizantină în legătură cu monumentele noastre din diferite epoci, de iconografie de săpăturile istorice și preistorice pe pământul țării românești, de numismatică, epigrafie, paleografie, etc. Și era foarte rău, căci învățătorul este primul sol, alături de preot, care este chemat să-și dea seama de rămășițele culturale pe care toate colțurile pământului nostru le au spre a le apăra de distrugere, a le strânge, a le cinsti, după cum nevoile cer. Grație programului actual, învățătorul își va împlini un gol sufleteș iar țara va găsi în el un prețuitor inițiat al problemelor ei necunoscute. Specialiștii nu se pot transporta ori unde, pe când învățătorul e pretutindeni. El dacă are cele mai mici noțiuni asupra arheologiei, preistoriei, arhitecturii, sculpturii, picturii, epigrafiei, etc., imediat ce găsește vre-o urmă a trecutului, știe valoarea ei și o semnalează numai decât. Vor fi adevărate albine lucrătoare ce vor strânge

mana de pe toate florile văilor, munților și șesurilor. Nimic mai folositor și mai plin de rod pentru viitor.

Ne împăcăm și cu programul pentru cursul inferior, cl I, II și III, unde lecțiile încep, în mod foarte cumpănit, de la noi românii și apoi se crece la istoria universală. Cine poate obiecta ceva serios, de pildă, când primul an, de la întinderea pământului românesc: dela vechii Daci și Geți, se trece la întinderea imperiului roman în momentul cuceririi Daciei și la așezarea geografică a diverselor popoare mai vechi decât Romanii: Geții, Grecii, Fenicienii, Ebreii, Asiro-Chaldenii, Medo-Persii, Egipțenii, etc.

Istoria Românilor este astfel împărțită după cele trei epoci din istoria universală. Până aici totul e bine. Cum trecem însă la cursul superior lucrurile se schimbă. În adevăr mă așteptam ca, după ce s'a făcut această pulverizare a istoriei naționale în noianul de fapte al istoriei universale, să vie cursul superior care să deie cimentarea acestor părți într'un an de studii, închinat special istoriei naționale. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât «cursul superior al școalei normale țintește numai la pregătirea viitorilor apostoli ai culturii poporului» și avem un patrimoniu național, ce trebuie mărit și afirmat, tocmai ca să-l facem util *umanității*. Istoria ne învață că popoarele pier tocmai atunci cât au uitat ce sunt ele, ce este al lor și *s'au amalgamat, cu trecut cu tot, în haosul altor vieți*. De aceea *școala românească trebuie să se facă să trăim, măcar deocamdată — cât de intens o viață românească, — pe urmă vom vedea*».

Fiind apoi siliți de împrejurările istorice să trăim în mijlocul atâtor popoare străine față de care ne trebuie să știm cum să ne apărăm drepturile în orice ocaziune, avem neapărat nevoie de materialul bine apropiat al istoriei naționale.

A începe dar cursul superior cu istoria Românilor, tratată în mod unitar și temeinic, mi se părea ceva absolut imperativ, ca și până acum.

În schimb, în proiectul programei analitice, cu mirare citim: «În cursul superior, se păstrează planul materiei pentru ciclul inferior numai gruparea chestiunilor se schimbă întru câtva».

Și iată-ne duși în clasa IV-a școlii normale iar la «Istoria Medo-Persilor, presărarea coloniilor grecești, și importanța lor în dezvoltarea civilizației elenice, noțiuni despre vechea cultură egeiană, Sparta, Atena, Roma, Cartagina, secolului August, etc. etc.».

De sigur că e bună această procedare pentru dezvoltarea culturii generale, foarte bună chiar, dar ajută prea puțin culturii noastre naționale, care urmărește a face din învățător «apostol al culturii poporului».

Trecând la clasa V și VI ni se spune că «în cadrul materiei pe clasele II și III se vor adăoga acele cunoștinți din istoria medie, modernă și contemporană care vor fi necesare unei mai complete înțelegeri a istoriei naționale». Bine, dar unde e stâlful de pară către care trebuie să fie îndreptați pururi ochii învățătorului, unde e istoria națională însăși studiată pentru interesul ei specific? Unde e firul conducător al faptelor strămoșești de la nașterea noastră ca popor până azi, unde e legătura firească între aceste fapte, care dă și învățătorului legătura organică de care are atâta nevoie? Unde sunt toate acestea? Mi se va spune poate că sunt prea înrâurit de tradiția unui an de istorie națională aparte. Cred! Dar și tradiția are părțile ei bune de care nu trebuie să ne despărțim așa ușor de dragul unor considerațiuni pe cari nu le văd.

Că ni se precizează anumite chestiuni (în număr de 11) cari trebuiesc scoase în evidență la locul lor fiecare, nu socot de ajuns, pentru clasa VI, atunci când atâtea alte chestiuni ale istoriei naționale, care din zi în zi își mărește cuprinsul cu probleme nouă, rămân nepomenite.

Așa fiind pentru cursul superior al școalelor normale, noi propunem ca totul să se facă în jurul istoriei naționale. Chestiunile istoriei universale vor fi numai într'atâta refăcute întru cât vin în atingere cu istoria poporului nostru și socot că e de ajuns.

Pe scurt dar vom avea următorul program:

a) Clasa IV. — *istoria Românilor*, tratată în mod unitar ca să nu apară trecutul nostru amalgant în haosul altor vieți, din care haos elevul să nu mai fie în stare a scoate șiragul

boabelor de mărgăritar a faptelor strămoșești cu care să-și împodobească sufletul.

b) Clasa V. — *Legăturile Românilor cu vecinii și cu celelalte popoare Europene* (după volumele d-lui Iorga care a tratat deja aceste chestiuni scriind până acum legăturile poporului nostru cu Sărbii, cu Grecii, cu Rușii, cu Francezii, cu Englezii, etc.). Prin studiul acestor legături firește se lărgește perspectiva istoriei naționale și să adâncesc problemele ei, făcând o legătură din cele mai firești cu istoria universală și numai atât cât este nevoie de dânsa.

c) Clasa VI-a. — *Problemele principale ale istoriei Românilor*, accentuându-se, în deosebi asupra originii poporului român, întemeierea principatelor, precum și rostul neamului nostru din punct de vedere politic, militar, economic, religios, social, artistic și literar. Ideile politice conducătoare în epoca de renaștere a poporului român vor încheia ciclul.

În cadrul acestui program unde mintea elevilor e chemată să facă o sinteză a materialului istoric pe care și l-au însușit în cei doi ani precedenți, intră foarte bine cele 11 chestiuni propuse în proiect, luate după «*Histoire des Roumains et de leur civilisation, 1922*» de N. Iorga, la care însă trebuie neapărat să adăugăm și următoarele:

1. *Origina popoarelor din România-Unita.*

Origina Românilor în comparație cu a celorlalte neamuri conlocuitoare. Intinderea neamului român. Transnistrienii, Românii din Moravia, Românii din Serbia, Românii din Timoc, Românii din peninsula Balcanică, vechii Morlachi și Uscoci, Istrienii, Românii din America. Ungurii (Maghiarii, Secuii, Sașii). Nemții (Germanii, Sașii, Șvabii). Slavii vechi și Rutenii, Rușii, Lipovenii. Ebreii din sud și Ebreii din Galiția. Armenii. Țiganii. Tătarii. Diferite alte naționalități. Rolul pe care fiecăruia popor conlocuitor l'a avut în trecutul nostru pentru a ști la ce ne putem aștepta în viitor. (De pildă: Ce sunt și ce vor Sașii din Ardeal? de N. Iorga).

2. Românii față de minorități. Streinii sunt sau nu o primejdie pentru statul nostru național? Cum se poate para orice primejdie din partea minorităților.

3. Formarea statelor Române în legătură cu marile căi comerciale cari legau orientul cu occidentul. (Din Istoria comerțului de N. Iorga).

4. Evoluția religioasă la Români cu toate înrâuririle vechi și noi din partea altor forme religioase creștine.

5. Insemnătatea păturilor sociale din trecut: pătura boierească, pătura de mijloc, pătura țărănească. Pe ce pături se sprijinea trecutul, pe ce pături se sprijină prezentul.

6. Breslele în trecutul nostru românesc.

7. Obiceiul pământului la Români.

8. Imbrăcămintea la Români în diferite epoce și la diferite clase. Statornicia și pitorescul costumului nostru național.

9. Insemnătatea neamului român în istoria universală: rolul politic, militar, economic, social, artistic, religios, științific, literar, etc.

10. Ideile politice conducătoare în epoca de renaștere a poporului român, unirea, neatârănarea, dinastia și constituția. Evoluția ideii de unitare. Evoluția ideii de neatârănare. Evoluția ideii de constituție. Evoluția ideii de dinastie. Ce a mai rămas de făcut pentru împlinirea desăvârșită a acestor patru mari idei? Partidele politice actuale (după conferințele ținute la institutul social al d-lui Gusti).

Iată un șir întreg de lecții pe cari le socotesc de o însemnătate capitală pentru cultura unui viitor dascăl sătesc ce va fi să lupte mai ales cu sufletele streine sau înstrăinate din anumite sate ale teritoriilor alipite. Lor le trebuie această pâine de toate zilele pe care n'o văd în programul proiectat. Și cred că onorații mei colegi cari au lucrat la acest proiect nu vor anume de rău când le voi spune că mai de folos va fi pentru viitorii învățători aceste probleme capitale din istoria patriei decât să se ia din nou la depănat istoria modernă și contemporană a lumii.

Avem doar atâtea neamuri streine cărora trebuie să le ținem piept în cel din urmă colț al hotarului nostru și învățătorul e cel întâi și cel mai statornic pion al sufletului nostru. De aceia nu trebuie să-l trimitem flămând la postul său. Să-i punem în traistă din școală merindea sufletului care-i trebuiește pe drumul apostolatului. Să nu rămâie cu

gura închisă când i se pune anumite întrebări ori i se fac anumite imputări. Să știe să răspundă hotărât, precis și documentat. El este, fără voia lui avocatul drepturilor noastre strămoșești față de conștiința tuturor celor ce ne pismuesc, ne atacă sau numai ne pândesc în umbră. Dacă țineți să aveți apostoli, scăldați-i în albia istoriei naționale și ungeți-i cu mirul conștiinței românești de care au atâta nevoie.

Păstrați pentru licee, dacă voiți, aceste duble cicluri cu programe analitice răstignite în cadrul istoriei universale și pe noi, normalişti, lăsați-ne să respirăm în tihnă toată mireasma faptelor străbune. Școala normală e unitară, n'are nevoie de două cicluri de studii istorice, ci de unul singur în care istoria patriei să fie stăpână în casă la ea. Istoria națională să facă loc istoriei universale, nu istoria universală să facă loc istoriei naționale. Nu. Când vom avea nevoie de istoria altor neamuri o vom nimeri noi foarte bine, fără să ne aservim prea tare interelor ei.

Pledez cu atât mai mult pentru acest program, cu cât experiența proprie mă sprijină. De cinci ani de zile eu, la școala normală din Botoșani, am predat mereu aceste chestiuni de sinteză la clasa V și mărturisesc că am fost urmărit și gustat cu viu interes. Ba, mulți învățători din județ și chiar institutori din localitate, se interesau de asemenea cursuri, dovada cea mai bună că ele împlinesc un gol simțit în sufletele tuturor.

Clasa VII, rămâne după cum am declarat dela început, cu programul proiectat de comisiune, pe care, pentru o inițiere a elevilor cu noțiunile curente în știința istoriei, îl găsec foarte potrivit.

Acestea sunt propunerile noastre cu privire la materia de predat.

O carte bună înlocuește o prietenie, — o prietenie nu poate înlocui o carte bună.

Vasile Conta

Gradația de merit a membrilor corpului didactic primar

I

de I. C. Antonovici

Noua lege a învățământului primar prevede pentru învățătorii cu o vechime de cel puțin 15 ani de învățământ, și cari s'au distins pe ogorul școlăii, un spor de 25% asupra salariului, o așa numită gradație de merit.

De sigur, ea este un bun mijloc de emulație pentru dascăli în genere și o bună recompensă pentru cei meritoși. Totuși, calea ce duce către această gradație, este plină de multe obstacole.

Drumul este barat chiar de la început: dascălul trebuie să fie mai întâi medaliat cu răsplata muncii cl. I. Să știe însă cum s'a dat și se dă această medalie! Și pentru a nu vorbi în vânt, voi cita cazul tipic al unui eminent coleg din orașul meu, care a fost tăiat de pe tabloul celor propuși de inspector pentru răsplata muncii, nu de către autoritatea școlară superioară, ci de către șeful politic local, singurul în drept, după procedura politică de astăzi, să aprobe o lucrare de acest fel.

Și atunci ne întrebăm: Va putea fi gradația de merit, în adevăr, un mijloc de stimulare și de recompensă pentru dascălii meritoși? Nu cumva și tabloul celor propuși pentru gradație va fi supus mai întâi aprobării șefului politic al cutărui partid?

Răspunsul e unul singur: Hotărât, politica, care a pângărit școala, va pângări și munca învățătorului!

Dascălimea simte cu amărăciune amestecul politicei în școală, totuși, nu are nici o putere spre a o isgoni. Cauza este, în primul loc, dezbinarea dintre membrii ei: Unde mai este acea puternică asociație de pe vremuri, a învățătorimeii române? Politica a măcinat-o zi de zi, până a ajuns ceiace este astăzi!

Singura categorie de slujbași, organizată fără avansări în serviciu, este corpul didactic. În această carieră nu există trepte erarhice, pe cari să le poată urca în viață un învățător sau un institutor, în lunga lor carieră. Și de oarece nimic n'ar fi fost mai demoralizator, în viața acestor apostoli ai neamului, decât să fie condamnați, de la tinerețe la bătrânețe, să nu se poată bucura de oarecari recompense materiale — lipsind cea morală: a gradelor — li s'au acordat patru gradații, din cinci în cinci ani, spre a corespunde oarecum avansărilor ce se fac în alte servicii.

Prin noua lege a învățământului primar s'a dat o slabă satisfacție justelor și repetatelor noastre cereri, înființându-se gradația a V-a și cea de merit, care am fi dorit — să o spunem drept — să fi fost gradația a V-a, fiindcă dorim să fie satisfăcute astfel meritele, de ex. acordându-se înaintarea în titlu și salar, la gradul revizor școlar, inspector școlar, rămânând pe loc, la catedră, așa cum este în magistratură.

Modul în care se va acorda gradația de merit, este așa fel hotărit, încât nu se va putea acorda nici în proporție de 1 la 5000. Așa, în orașul Galați și în județul Covurlui, unde este un trecut de muncă lăudabilă, nu se găsește totuși nimeni care să satisfacă, *adlitteram*, cerințele legii.

E ceva iluzoriu și ar fi zadarnică orice discuție.

Dar fiindcă credem că această gradație s'a pus în lege, spre a se acorda, nu ca să figureze așa numai de frumusețe, vom releva câteva constatări.

*

Mai întâi observăm că se cer atâtea condițiuni de îndeplinit, încât, după toate constatările bazate pe datele psihologice și pe cele ce se observă în practică, nici nu e posibil să se găsească învățători și institutori cu însușiri desăvârșite pe toate terenurile activității școlare și extrașcolare.

Ceva mai mult. Sunt unele cerinți, cari — la drept vorbind — nici nu atârnă direct de învățători, ci cu totul de alți factori sau de împrejurări.

Așa, se cere candidatului, între multe altele :

Să fie notu, la jumătate din numărul inspecțiilor cu bine și la jumătate cu foarte bine. Să aibă adrese de mulțumire.

Față de moravurile și năravurile din învățământ, nu se știe cine va primi adrese de mulțumire, și cine nu. Când pasiunile politice fac, ca atâția să fie purtați pe la consiliu, de multe ori nevinovați, mai e posibil ca aceștia să fie notați la inspecții cu bine și foarte bine, după meritele reale?

Să aibă răsplata muncii clasa I-a.

Dacă această distincție s'a dat pentru merite școlare adevărate și nu și pentru interese străine școalei, de ce este așa de mare numărul celor ce de mult trebuiau să posede această distincție?

Să se fi manifestat prin publicații de interes didactic.

Se poate oare nesocoti munca cuiva, oricât de lăudabilă ar fi, pentru faptul că n'a publicat câteva articole didactice, o conferință pedagogică sau un caet de caligrafie?

Iată absurditatea legii.

Greutatea îndeplinirii condițiilor constă, nu în greutatea muncii ce se cere și de care n'a fugi și nu fuge nimeni — dovadă uriașa și binefăcătoarea activitate de regenerare economică și culturală dela sate și orașe.

Ci, pentru că sunt unele cerinți cari nu pot fi satisfăcute, fiindcă nu-i posibil, fiindcă împrejurările sunt de multe ori mai tari decât voința omului. Dovadă că s'au realizat lucruri mai grele, și nu se pot realiza altele, deși mai ușoare, dar cerute de lege.

*

Și nu numai atât. I se mai cere încă :

Să fi creial sau condus cel puțin două ateliere practice.

Ce să mai zicem de această pretențiune?

Câtă dreptate avea răposatul Haret și cât de bine cunoștea lucrurile, când spunea, în repetate rânduri: Incepeți puține lucruri, și în direcția în care vă pricepeți, dar să le duceți la bun sfârșit, decât să porniți multe, dar să le lăsați neisprăvite.

Chestiunea atelierelor merită a fi cercetată de aproape, căci are multe fețe.

Nu numai că e nedrept și nelogic să pretinzi astfel de lucru, căruia până azi nu i-ai dat atenție; dar chiar acuma prezintă aspecte extrem de interesante.

Iată un diriginte sau un director, ce nu se interesează de atelier, să n'aibă bătaie de cap. Ce sunt de vină ceilalți institutori sau învățători?

Iată o conducătoare de grădină de copii. Deși vrednică și meritoasă, nu poate face atelier, chiar să vrea. Mai capătă gradajia de merit?

S'admitem, că cei patru institutori dela o școală, au umblat, au alergat, au strâns fondurile necesare. Se pot înființa la acea școală, nu opt ateliere, cum prevede legea, ci măcar patru?

Astfel stând lucrurile, este oare drept, este logic, este uman, să se nesocotească munca de 20—25 de ani a unui vrednic învățător sau a unui institutor, adevărat apostol, pentru că n'are adresă de mulțumire, sau care n'a tipărit o carte? Se poate trece peste munca unui învățător sau institutor, care s'a ilustrat pe terenul didactic, pedagogic, literar — poate e și premiat — numai pentru că n'a condus... două ateliere?

Să se acorde, dacă voiți, o atenție, o satisfacție pentru cei ce conduc ateliere; dar să nu fie o condiție esențială pentru acordarea acestei gradajii.

*

Credem că autoritatea școlară superioară, înțelegând dreptatea cauzei noastre, va modifica cerințele legii, sau prin regulamentul de aplicare al legii, va lămuri articolul respectiv, făcându-se deosebire între ceea ce s'a cerut și s'a realizat până azi și între ceea ce se cere, de acum înainte.

Altfel, s'ar nesocoti atâta muncă, atâtea jertfe și... ar fi păcat.

□ □ □

Prof. Dr. Iosif Popovici :

Problema școalelor minoritare din Ardeal și Banat

Privind în general chestiunea, d-se arată că problema școalelor minorităților etnice la noi, este o *problemă de stat* și nu una de *partid*. În soluționarea ei, stă liniștea dinăuntru a Statului. Acțiunea oricărui guvern trebuie să fie mai întâi îndreptată asupra integrării culturale naționale.

Vorbind despre politica școlară a Românilor din Ardeal și Banat, atât înainte de unire cât și după unire, dovedește cu fapte și cu statistici, cât de neîntemeiate sunt pretențiunile minorităților, care zic că sub Unguri școalele lor erau mai libere și mai proteguate. Adevărul e tocmai dimpotrivă. Sub Unguri, școala românească era gata să apună, sugrumată de legile pe care Apponyi le edicta pe baza unui program precis de maghiarizare. — program care culmină în acea „*zonă culturală*“ care, ca și un brâu de foc avea să topească orice germen de cultură nemaghiară. În schimb, după unire, cum am îngrijit noi de școalele minoritare? Cu cifre zdrobitoare, d-l prof. I. Popovici, arată adevărul. Așa, câteva pilde: în anul 1921—1922, statul român, în jud. Timiș-Torontal, care e un județ în mare parte de români, a cheltuit pentru grădinele de copii: pentru români 77.520 lei, iar pentru neromâni 392.340 lei; pentru școalele primare ale românilor 5 milioane, iar pentru neromâni 6 milioane și jumătate.

Ca mănăr de școli, minoritarii, la sfârșitul anului 1922—1923 au următoarele școli: 2155 școli primare, 84 civile, 17 normale, 30 industriale și 47 licee și gimnazii. Maghiarii au 702 societăți culturale, cu un capital de 65 milioane și cu 161.000 membri. Sașii și Șvabii au 942 societăți culturale cu 21 milioane capital și cu 167.000 membri. Minoritățile au, de asemenea, 327 bănci și întreprinderi și 244 publicații periodice. Și toate acestea însemnează prigonire împotriva minorităților!!...

Trecând la politica școlară din vechiul Regat, încă de la întemeierea statului nostru modern, autorul arată cât de tolerante au fost legiuirile noastre școlare față de neromâni.

Autozul analizează, în cele din urmă, conținutul circular-
relor 100.088 și 100.090 ale Ministerului de instrucție, împo-
triva cărora minoritățile din Ardeal și Banat au ridicat pro-
testări vehemente, dar, pe deantregul, nejustificate.

Prima circulară cere: a) în toate școalele confesionale
primare, să se introducă limba Statului (o oră la cl. I și II și
2 ore la cl. III și IV); b) directorii și profesorii acestor școli
să aibă calificarea legală, cetățenia română și jurământul de
fidelitate; c) examene de limba română pentru profesorii a-
cestor școli; d) instrucția geografiei și istoriei române în ro-
mânește; e) manualele de învățatură să fie aprobate de mi-
nister.

A doua circulară, cere: a) tabloul elevilor înseriși în cl.
I—II după vrâstă, naționalitate și confesiune; b) regulamen-
tul școalelor; c) programe de studii; d) examene de absolvire
ținute după regul. din vechiul regat; e) predarea în românește
a limbii române, a istoriei Românilor, a geografiei țării și a
Constituțiunei; f) școalele confesionale secundare nu vor pu-
tea primi elevi de altă confesiune și limbă; g) nici o școală
confesională secundară nu poate funcționa fără autorizarea
ministerului; h) coeducația este strict interzisă în toate școa-
lele de stat și cele confesionale.

Toate aceste puncte ale celor doua circulare sunt pe larg
examinare, — și din această examinare rezultă că aceste mă-
suri, departe de a fi vexatorii pentru minorități, dar înfăp-
tuirea lor aduce consolidarea Statului spre binele tuturor con-
locuitorilor, fie români fie neromâni. Cu atât mai vărtos acesta
este un adevăr, cu cât 90% din locuitorii țării noastre (în care
intră și un coeficient bunisor de neromâni) vorbesc românește.
Și atunci, opunerea minoritarilor și atacurile lor prin presă,
rămân numai niște exagerări, care dau d-lui Popovici prilejul
de a spune că „ținuta Ungurilor poate găsi seuze psihologice,
dar ținuta Sașilor oportuniști e ridicolă și a Șvabilor e in-
grată“.

Bogăția informativă și obiectivitatea științifică a acestei
broșuri, fac din ea o serioasă contribuție la soluționarea pro-
blemei școalelor noastre minoritare din Ardeal și Banat.

I n s e m n ă r i

I

Prințul Carol în călătorie culturală în Basarabia.

Alteța Sa Regală, Principele Carol, a ținut ca personal să inaugureze opera de întărire culturală a Basarabiei întreprinsă de așezământul ce-i poartă nu numai numele, ci însăși spiritul său.

Norod mult din toate ținuturile Basarabiei a dat sărbătorii dela Kișinău un caracter cu totul popular. Au fost invitați 900 de țărani, dar au venit de bunăvoie lor câteva mii.

În gara Kișinău, Principele Moștenitor era așteptat de armată, și de călărimea țărănească, amintitoare de vremurile de glorie ale Moldovei lui Ștefan.

Amnat după sfință, timp de o oră și jumătate, defilarea: orfanii de război, școlarele primare și secundare, cercetașii, delegațiile țărănești, armata, Viitorul Rege, venit să-și întărească prin dragoste de popor scaunul Domniei Lui, când îi va veni ceasul, a avut rând pe rând în fața lui scântecitoare de bucurie: țărănimca — călare sau pe jos — simbol al trecutului mândru, ostășimea demnă, simbolul prezentului și tineretul plin de viață și ideal prima generație de carte românească și suflet românesc — ca pavăză a viitorului.

Cu o adâncă înțelegere a vremurilor Principele, a ținut să ia masa cu tot norodul basarabean adunat ca la un praznic obștesc. Aici a auzit glasuri de țărani, veterani dela '77 ori dela '917, tremurând de emoția celei mai nobile mândrii în fața vlăstarului Domnesc.

O mare serbare auume pentru acest norod, a avut loc în vasta sală Orfeus, unde cel mai apropiat scriitor de sufletul țărănimii moldovenești, *Mihail Sadoveanu*, le-a grăit pe înțelesul tuturor. Apoi a citit câteva pagini din amintirile lui Creangă, cu un talent cum numai Sadoveanu îl are, cucerind sufletul norodului cu fiecare rând.

Foarte bune cuvinte a avut cărturarul basarabean *Ștefan Ciobanu* despre păstrătorul cu cinste al tradițiilor culturale Domnești, care e Principele Carol, venit în Basarabia lui Donici, Russo, Vârnav, Păun, Cavalerul Stamate, și Hajdău cu *armele culturii* ca singurile arme de apărare a limbii, datinelor și credinții strămoșești.

Arhiepiscopul Gurie al Basarabiei lămurește norodului rostul Fundației Culturale și mijloacele ei de aducere la îndeplinire a faptei de iubire pentru popor. Stăruiește asupra râvnei frățești a așezământului Prințiar de a purta pe plaiurile acestea o puternică torță de lumină călăuzitoare îndemnând norodul să ajute la această operă prin căminele ei culturale.

Seara s'a dat pentru intelectuali, o serbare de gală la Teatrul

Național. Tot ce a avut Kișinăul mai distins ca element românesc, a luat parte la această serbare.

Domnul Gh. D. Mugur, Directorul General al Fundației Culturale a vorbit deschis cu iubire și interes despre două lucruri: de ce vine misiunea Fundației în Basarabia și ce voește să facă. Dăm în extenso aproape această cuvântare:

Cuvântul meu e o lămurire, e pentru nedumerirea celor ce au întrebat și întreabă de ce am venit și ce voim.

În Basarabia după fireasca ei alipire la țara veche, s'a întreprins o muncă de trezire a conștiinței românești în masă. A lucrat Statul cu funcționari, în timp măsurat, rece și au lucrat și oameni de inimă cu căldură, cu pasiune. Au fost pe vremuri rezultate apreciable când un om de carte ca profesorul Ștefan Ciobanu conducea activitatea socială a școlii Basarabene. Jertfele de atunci n s'a pus capăt. Când li se punea capăt lor se ridicau altele, nu știu de unde, pentru infiltrațiune de cuget și suflet străin. Renunțarea la sacrificii pentru întărirea vieții românești în Basarabia a fost o crimă.

Pe noi care privim de departe cum scade lumina și crește întunericul, pe noi care simțim cum ni se mișcă pământul sub picioare, ne-a împins către Dv. nu gândul de a vă cuceri — cum cred unii, ci sufletul cu durerea lui, dorința vie și curată ca împreună cu Dv. să ne cucerim pe noi înșine, pentru o încheată și definitivă viață românească.

Sau ridicat unii în potriiva celor ce vin din Vechiul regat. Noi nu ne vom ridica nici odată împotriva cărturarilor basarabeni cari vor veni să vorbească în Academia Națională a țării, în școlile și instituțiile din București în Atencele noastre, în mijlocul maselor populare muncitorești, moldovenesti, oltenesti, Moldovean, ardelean, oltean, bănățean sunt nume. Pronumele tuturor e român.

N'am venit altă să creem cât să ajutăm aspirațiile Dv. de bine cu aspirațiile și obiectivitatea noastră. Noi nu lucrăm prin eliminare ci prin solidarizare. Venim cu căldă și religioasă inimă la Dv. inspirați de patriotismul și obiectivitatea Principelui Moștenitor. Nu ne puteți respinge. N'am venit pentru noi, pentru platformă, pentru gloria unui regim, a unui om, sau a unui Rege chiar, ci am venit cu Regele de mâine pentru pacea, dreptatea, lumina și fericirea poporului românesc.

Nu puteți respinge deci colaborarea noastră după cum nu puteți respinge nici o colaborare a celor ce vin la Dv. cu credință, cu putere și cu lumină în ei.

Nu vă îngrediți în cercul îngust al tristelor prejudecăți despre noi, înfipte în conștiința Dv. de cei ce nu se bucură de viața și mărirea României.

Sublinierea vie a adevărilor rostite azi însemnează ruperea îngrădirilor regionale, iar orientarea Dv. către noi va fi semnul viu al unității sufletești într'o puternică pulsație de viață națio-

nală . Atunci nu ne va speria nici o amenințare, atunci nu ne vom teme de flăcările focului care sunt dincolo de noi, atunci vom fi la Nistru pavăza civilizației și culturii europene împotriva aventurilor politice internaționale, atunci, siguri de noi, ca pe vremea tăriei cerești a lui Ștefan Cel Mare și stănt, ce statut de internațională, ce absurditate, sau minciună de aventurier politic ar putea să ne clatine și să ne îngrijească?

Venim la Dv. nu ca străini din vechiul regat ci ca frați buni din țara care s'a jertfit doplin dela copil și până la bătrân pentru lipirea pământurilor strămoșești ce numai așa împlineau unitatea politică a neamului românesc.

Conveniți și Dv. că remediul acestei țări e focul purificator al unei educații liberatoare, conveniți și Dv. că remediul acestei imense care singură dă cumpăt mizeriei în care e cufundată lumea, e cultura cugetului, pace inimii și umanizează pe om.

Ceeace ne trebuie în haosul de slăbiciune de acum e căldura și entuziasmul unui om care cu armele gânditorului să se arunce în luptă pentru a-și salva țara, un om făcut din lumină și iubire, un om care să trezească cu inima lui inima unui neam întreg, un om care să învie morții. Ne trebuie cuvântul lui înaintea oricărei reforme. Experiența veacului al 19-lea în Germania, experiența de după Auerstadt și Iena se generalizează la toate neamurile pământului. Întâi cuvântul și apoi lumina lui fapta. Dacă nu va veni eroul să-l spună, să nu sperați în nimic. Azi însă, ascultând pe Acela care și-a făcut din silințele de ridicare a poporului scopul vieții Lui, am înțeles că nația noastră poate să spere. El e cuvântul și fapta. Coborîrea A. S. R. în mijlocul norodului pentru a-l învăța și călăuzi, smerit și drept e cea mai frumoasă înălțare a unui suflet Regal. Prin nimicirea tradițiunii de pasivitate monarhică și aruncarea lui în marca bătălie a vieții, pentru a cuceri fericirea poporului, Principele Moștenitor, unic în lume, devine cum a mărturisit profesorul Ștefan Ciobanu, un simbol.

Mijlocul de a fi cât mai folositor poporului său s'a arătat Principei Moștenitor împede ca lumina: cultura, numai cultura, care să ridice pe sătean la înălțimea chemărilor și să-l apere de rătăciri.

Din răsunctul nevoilor celor mulți în inima lui a răsărit acest institut de cultură, care e Fundația.

Ea vine în Basarabia, nu ca să capăteze norodul cu cine știe ce știință miraculoasă ci ca să răspândească printre oameni duh bun, duh curat.

Programatic, Fundația năzuiește să creeze pretutindeni la sate, cu concursul tuturor puterilor, oficiale și libere, *cămine de cultură*. Cu ceeace dă Statul în patru cinci ani de școală încopătoare nu se preschimbă un popor. Lui îi trebuie o permanentă școală de educație cetățenească care să inițieze și să ajute necentenit. Această școală noi o

vedem în Cămin. Prin ele școala populară capătă un caracter de continuitate și de permanență. Căminele să reazimă în primul rând pe cei cu pregătire; preoți, și învățători dar alături de ei și pe toți factorii culturali. Pretutindeni în lume la educația popoarelor au luat parte toate clasele conducătoare și toți factorii culturali. Se impune dar o sfortare generală. Trebuie să trecem din starea de pasivitate de la constatări și regrete, la o acțiune susținută în adevărata slujbă a poporului.

Căminele culturale pun pe sătean și pe lucrător în atingere cu binefacerile culturii. Conștiința tuturor cărturarilor trebuie să-și pună imperativul categoric pentru o cât de mică sarcină în slujba acestor creațiuni de bine. Sunt în această sală, profesori, învățători și preoți. Misionari deci. Acestora le spun: ajutați-ne. În căminele culturale care continuă social școala se va desluși toată valoarea și tot patriotismul Dv. Lucrând în cămine ferți-vă de aventuri sociale și politice și puneți, la temelia operii pe care v'ați propus să o înfăptuiți, sentimentul profund al patriei. Măilor de oameni asupra cărora trebuie să cadă grija și siliințele Dv. repetați-le mereu cuvântul rostit aiurea de un sămănător de bine: „Sunteți legat de acest pământ al României, prin ceiace a fost înainte de voi și prin ceiace va fi după trecerea voastră din viață, prin ceiace v'a creat și prin ceiace veți crea, prin trecut și prin prezent, prin nemîșcarea mormintelor și prin cutremurul leagănelor.”

Cuvântul Alteței Sale Principele Carol. În legătură cu cele spuse de Directorul Fundației Mele, voi adăoga ceva. Care a fost gândul meu când am înființat această Fundație? Dintr'un început toate sfortările Mele s'au îndreptat spre pătura țărănească. Cele două mari reforme: votul obștesc și împământenirea — care au fost greșit privite, mai mult ca reforme politice de cât sociale — au fost de natură a schimba întreaga structură socială și politică a țării. Mi-am zis atunci: ce s'ar întâmpla cu aceste mari reforme, dacă ele ar cădea pe teren nepregătit necultivat pentru a primi cu folos aceste prefaceri de viață. Gândul Meu conducător a fost ca prin cultură să incredințăm țărănimea despre adevărata ei menire. Să înfigem în adâncul conștiinței convingeri nestrămutate că viitorul acestei țări atârnă de știința muncii pământului; că poporul acesta e un singur, trunchi măcar că mlădițele lui au fost împărțite sub ocrotiri deosebite, că după unitatea politică trebuie neapărat săvârșită, în fiecare clipă, cea sufletească, fără de care totul e o zădărnice.

Cu credință și cu dragoste toți intelectualii să ne strângem mâinile și sfortările tuturor să meargă pe această cale. Dați-ne toată inima, toate puterile voastre pentru întregirea definitivă a României.

(Celelalte două cuvântări ale A. Sale adresate țaranilor, s'au publicat în *Albina*.)

România la Expoziția cărții din Florența.

Fundația a organizat și a doua expoziție la târgul internațional al cărții din Florența. E producția noastră de carte din ultimii trei ani. Expune Academia, Astra, Cartea Românească, Casa Școalelor, Cultura Națională, Socec, Suru, Steinberg. Ministererele, Serviciul Geografic al armatei, Fundația Principele Carol, Institutul social român, Ramuri...

Cu prilejul acesta Fundația a tipărit un catalog în italiană a cărei prefață cuprinde interesante date asupra publicațiilor românești. Această prefață va fi publicată ca articol în cuprinsul *Lamurei*, Delegații Fundației la expoziția cărții din Florența D-nii Alexandru Marcu doctor în litere și Em. Bucuța publicist au sarcina de a trezi acolo interes pentru cartea și cultura românească atât prin contact cu personalitățile culturale italiene cât și prin publicații în presa Italiei.

E o luptă pentru sporul de credit în străinătate spor pe care nu-l impune de cât realitatea culturii și valoarea ei. Această valoare Fundația încearcă s'o afirme cu eforturi ce trebuie să fie nu numai ale ei ci ale întregii politici de stat.

În jurul acestei expoziții și potrivit propunerilor noastre s'a fixat în Florența Renașterii, *săptămâna culturală* pentru toate popoarele participante. România a rămas numai la valoarea propunerii ei pentrucă o astfel de participare e costisitoare și grea.

Un Enescu, o Filarmonică și 3—4 conferențieri sunt jertfe cu cari România nu e deprinsă încă. Polonia trimite la Florența pe marele ei Paderewski. Statul vecin știe cât trege în cumpăna socotelilor ei o biruință culturală în străinătate cultă.

Expoziția de artă românească la Paris.

Anul acesta are loc la Paris expoziția internațională de arte decorative. La invitarea guvernului francez, România a răspuns ca și America că nu poate participa întru cât n'a putut desvolta o artă decorativă modernă vrednică de manifestare. Ținând socoteală însă de însemnătatea acestui an la Paris și sprijinită serios de oficialitatea franceză și de societatea „Les amis de la Roumanie” întocmită din cele mai distinse personalități culturale și politice din Franța, România a organizat prin Fundația Culturală „Principele Carol” o expoziție de artă integrală în muzeul „Jeu de Paume” de la Tuilleries pus în întregime la dispoziția Fundației de către guvernul francez. Această expoziție cuprinde: artă veche religioasă, artă populară, artă cultă modernă (pictură, sculptură, deseneuri) și documentări artistice. E cea mai mare manifestare artistică a Țării Românești în străinătate. Cuprinzând la-

mura creațiilor noastre artistice e menită să arate lumii posibilitățile de dezvoltare în viitor ale unei impunătoare arte decorative românești.

Cultură din pomeni.

Nimic mai îmbucurător decât să auzi că în diferite puncte ale țării se nasc inițiative culturale. Ici, un profesor de liceu întemeiază cu elevii o societate și o bibliotecă; dincolo, într'un sat depărtat, învățătorul sau preotul se hotărăște să înființeze un cămin, să aducă în sat un teanc de cărți între scoarțele cărora, se deschid, sub ochii țăranilor, uimitoare universuri nevăzute de mîntea virgină.

Dar inițiatorii, însuflețiți de gânduri curate, sunt de cele mai multe ori streini de mișcarea culturală a țării și neștiutori ai chestiunilor în legătură cu cartea însăși. Mulți cred că e de ajuns să te hotărăști și apoi să redactezi câteva scrisori de cerere de cărți la librării, la edituri, la ziare, la autori, ca lucrul să vină dela sine și biblioteca să iasă ca din pământ. Scriitorii, editorii și librării sunt asaltați de vrafuri de cereri în acest sens, pornite din toate unghiurile, semnate de învățători, de preoți și profesori de licee.

Solicitanții pierd din vedere un lucru elementar: că însăși cartea e o marfă în care s'a consumat capital: creierul scriitorului, banul editorului, munca librarului. Ei nu prea știu că un autor cărnuia îi e mai pomănă cărțile e adesea mult mai sărac decât gospodarul din sat pentru care se cere cartea. Ei nu-și dau seama că dacă un editor ar satisface sutele și mîile de cereri primite într'un an, ar ajunge la faliment, de care nici așa nu e tocmai ocolit.

Remarcăm aceste lucruri tocmai pentru a scoate în evidență mentalitatea celor mai mulți dintre factorii culturali, după care cultura masselor ar fi o afacere comodă care se întreține din pomeni. Cu această mentalitate nu vom ajunge niciodată la rezultate serioase.

Se întâmplă ca mulți dintre cei solicitați să răspundă. Și atunci trimit în cutare sat cărțile ce alcătuiesc gunoii bibliotecii sau editurii sau librăriei lor. Ce folos va avea satul din ele?

Mult mai frumos și mai demn e ca biblioteca să fie o creație a localității, să crească din eforturile unite ale celor ce trebuie să se cultive. Așa e firesc. Și numai așa cartea are o valoare în ochii lor și poate fi cumpărată în urma unei chibzuite selecții. Căci nu e nevoie ca într'o bibliotecă sătească să fie volume multe și întâmplătoare; ci puține, dar alese. În materia aceasta, proverbul „Calul de dar nu se caută la dinți n'are nici o valoare.— Nichifor Crainic.

Cuvânt de introducere în conferința misiunii Fundației de la Bălți.

Ați aflat din svon și din jurnale despre marea bucurie de la Kișinău. A fost într'adevăr ceva ce înălța inima tuturor, a fost bucuria pe care o pune în suflet cuvântul bun și răspicat al Moștenitorului Tronului României. El a spus că a venit acolo pentru pacea, dreptatea și fericirea norodului și că aceste bunuri nu le poate asigura decât prin cultură cu truda și cu jerfa nu a unui singur om, fie acela El însuși, Regele inițiat de mâine, ci a tuturor oamenilor cari prin profesiunea lor au și un cât de mic rol de misionar.

Principele Moștenitor s'a apropiat acolo în Kișinău care vibra de mulțumire, de sufletul tuturor. A vorbit țăranilor ca un țăran bun și luminat, a vorbit cărturării cu accent de îngrijorare pentru pasivitatea lor de până acum și a pus în inima tuturor încredere, entuziasm și hotărâre. Cuvântul lui a fost o sabie de foc pentru inerția și greșalele din noi.

Illuminat a spus țăranilor: „am venit în mijlocul vostru să vă ajut și n'am altă putere pentru aceasta decât cultura și le-a spus lor știți ce e cultura?...”

(Vezi definiția din cealaltă introducere).

În numele acestei culturi, am venit noi să ajutăm și să apărăm sufletul norodului, luminându-l și ferindu-l de rătăciri.

La sate, căci într'acolo se îndreaptă mai mult grija și pornirea noastră, vom să creăm un așezământ nou, o cititorie culturală între școală și biserică care să continue pe cea d'ntâi și să lucreze în spiritul înalt al celei de a doua. Acest așezământ e *Căminul Cultural*.

El poate fi tot așa de bine și la oraș.

În aceste Cămine vom forma dispozițiile sufletești ale poporului pregătindu-l pentru cele mai nobile acțiuni cari toate să ducă la întărirea și fericirea lui.

Răbdători, trecând peste orice piedică și neplăcere, nu vom slăbi un moment vorba sinceră și luminată care singură mână pe oameni și pe națiuni înainte.

Cu această mărturisire de adevăr am venit în mijlocul dv. și nădăduese că înțelegând ideia țâșnită din spiritul Moștenitorului Tronului ne veți asculta și ajuta,

și împreună vom pune pretutindeni temeiuri de altă viață, de o viață nouă neumbrită de ură, ci luminată de soarele generos al celei mai umanitare culturi. (După note) Gh. D. Mugur.

Cuvânt de introducere în conferința misiunii Fundației dela Ismail.

Sunt două săptămâni de când la Kișinău, într'o însuflețire pe care a'a cunoscut-o Basarabia poate nici în ziua alipirii ei la țara din care fusese desprinsă, Principele Moștenitor a lămurit în 3 cuvântări către săteni și către cărturărime că a venit în Basarabia să întărească și să ridice printr'o cultură vie norodul desfăcut multă vreme de tot ce e al nostru, de cartea noastră, de spiritul nostru, de tradițiile ici și colo ale vieții vechi moldovenești și firește și de aspirațiile noastre.

Și a definit Principele moștenitor această cultură de care leagă toată fericirea obștească ca întărire a slovei românești, reinviere a străbunelor datini și împuternicire a credinței întru care au murit înaintașii noștri.

Trimiși ai Săi am venit să-i lămurim gândul și sufletul aducând cu noi larga, generoasa lui iubire și firește calde și cinstate îndemnuri, întâi de bună și statornică înfrățire între dv. apoi de conștientă muncă pentru ridicarea obștească.

Misiunea noastră e o misiune de trezire a iubirii în oameni pentru a încălzi cu ea lucrurile și viața. Azi, pământul e rece ca și sufletul lumii.

Lipsit de căldura iubirii sufletul omenesc e plin de ghița urei. Iubirea crează și rodește, ura dărâmă și ucide. Iubirea e pace, ura e război. Noi suntem sămănătorii iubirii și credem că nimic nu durează fără ea. Ea eternizează tot. Dacă la baza unei fapte de cultură nu e dragoste de oameni, fapta e subredă, se spulberă ca praful, se topește ca norul. Cultura e iubire. Acțiunea ei nu poate să aibă ca scop decât dragostea de bine, de frumos, de oameni...

Pentru aprinderea acestei iubiri în inima oamenilor am venit noi. Când ea va arde în inima tuturor toate vor fi ușoare. Viața se va desmorti și înflori, va fi așa ca o ramură albă de măr, numai senin și fâgă-duială de dulce și binecuvântată rodire. (După note) Gh. D. Mugur.

Bibliotecile noastre.

Bibliotecile noastre au un caracter static, oamenii nu vin să ceară cărți dela bibliotecă, iar dacă li se dă o carte ei o citeșc greu, înnodând cu trudă silabă de silabă și pierzând ideea în chinul acesta al silabisirii.

Până la dezvoltarea gustului de citire trebuie să le citim noi și citirea aceasta trebuie să o facă preotul sau învățătorul, la cămin, în șezătorile din jurul bibliotecilor, în șezători de lucru pe la casele oamenilor, ori în biserică, introducând în predică o istorioară, o fabulă, o poveste sau o pildă morală.

Caracterul static al bibliotecilor noastre face ca nici una să nu fie un lucru viu ci o mobilă, un lucru de mistificare a credinții noastre. Ce școală are o bibliotecă vie? Cele mai multe sunt muzee de cărți. Ca zoreaua din vestita *ută* japoneză, așa de păeanjen stă prinsă între ele și nimeni nu îndrăznește să o rupă.

În America, biblioteca e vie prin caracterul ei dinamic. Nu așteaptă ea omul să vie la ea, ci se duce ea după om. Bibliotecarul interesează școala, interesează pe oameni, interesează pe copii. Prin reclame ilustrate prinde la citire mii și mii de oameni. Automobilele bibliotecilor sunt împodobite cu afișele tuturor caselor de editură. Lanterne luminoase proiectează în piețele orașelor, titlurile cărților apărute.

Ca să câștige masele, bibliotecile acestea trimit cărți în fabrici, în ateliere, în cărciumi, făcând din ele agențiile lor. În fiecare loc se trimit cărți potrivite cu ocupațiunea, cu traiul, cu gruparea etnică a oamenilor.

Către aceasta trebuie să tindem și noi.

E marea problemă ce dintru început și-a pus „Fundatia Principele Carol”. Dar această problemă se rezolvă în timp cu pricepere, cu efort și cu bani.

Întâia parte a problemei e soluționarea cărții. Nu s'a scris decât prea puțin pentru popor. Producția noastră editorială a cuprins mai puțin tinerii cartea pentru cărturari. Ici și colo dacă s'a sbuciumat mîntea și inima cuiva pentru cartea de suflet a norodului.

Această carte va veni. Nu dintr'o dată cum s'așteaptă și după cum nerăbdător se strigă și se invinuește. Pregătirea ei cere timp. Dar se pregătește.

Răspândirea cărții e a doua parte a problemei. Fundația a încercat cu nebanuite sacrificii desfacerea ei prin depozitele create la țară în acele instituții economice cari nu trebuie să fie simple cămătării organizate, — băncile populare. Experiența a fost grea. Omul băncii n'are încă dragostea și prețuirea cărții. S'a chibzuit atunci ca depozitul să se transfere acolo unde se trezește și se dezvoltă gustul pentru carte în școală. Nu se pot prevedea rezultatele. Ele sunt în funcție de entuziazmul pentru cultură al învățătorului. Acesta e un mijloc de desfacere, dar Fundația experimentează și altele și cugetă la un sistem întreg de desfacere care să intensifice producția cărții înlocuind printr'însa educatorul nepregătit sau învățătorul care nu există. Și pentru carte ca creațiune și pentru desfacerea ei ca acțiune. se cere nu numai suflet și silință dar și bani. Ei se găsească dacă se închid resorturile canalelor de risipă.

□ □ □

Din cărți și reviste

Naționalism evreesc.

Apare la Paris „La Revue Juive“ în al cărei comitet de conducere se află Freud, Einstein, Georges Brandes, Charles Gide — la care colaborează Ștefan Zweig, Pierre Hamp, Barbusse etc.

E o revistă în care colaboratorii țin să arate că sunt și se simt înaintea de toate evrei, și pe urmă germani, francezi, danezi, englezi, austriaci. Cum foarte just remarcă „Viața românească“, e o afirmare mândră a spiritului specific evreiesc, firească atâta vreme cât evreii n'au renunțat a fi un popor. Dar e o mișcare națională. Exact în limita în care există o mișcare națională franceză, germană, italiană, românească. Directorul revistei, Albert Sohen, vorbește de o unitate israelită, de supunerea spiritului evreesc la legile infailibile ale rasei, de elanurile și sensibilitatea moștenită din strămoși — și cere o artă de temperament evreesc, pusă în slujba idealurilor evreești

„Sperăm însă că acești oameni serioși, acești filozofi, acești oameni înțeleghători, ar permite și altor popoare — și chiar unui biet popor atât de înapoiat și oriental ca cel român — să-și aibă spiritul lui național și să caute și el să-și fortifice acest spirit — să-și desăvârșească și el opera lui spirituală, cum dorește d. Albert Cohen pentru poporul său. Și poate românii, care trăesc într'o singură țară, legați de pământ și vorbesc și scriu în limba lor — și nu unii franțuzește, alții nemțește, alții englezește — au și mai multe motive să-și afirme spiritul lor specific — deși nu sunt sara pământului, cum zice în acest număr din *La Revue Juive*, d. Victor Basch“.

Scrie revista „Viața Românească“.

Ortodoxismul românesc se cufundă cu însăși nația.

„Biserica ne-a dominat destul. Care-i rezultatul? Ea n'a fost în stare să infiltreze creștinismul în popor. Religia masselor a rămas de domeniul păgânismului. Preoții nu-s decât niște vrăjitori.

Trebuie să luăm acum lucrurile dela capăt? Să ne întoarcem cu două mii de ani în urmă? Să ne creștinăm, să învățăm sensul parabolelor? Să trecem prin evul mediu? Să înființăm inchiziția? Să ridicăm ruguri?

Sau poate-i mai bine ca în haosul de basme și ritualuri păgâne care domnește în capul masselor, să punem o lumină nouă. Massele își caută drumul spiritual. Fel de fel de secte se nasc și se întind. Oamenii simpli vor ceva și nu știu ce vor...

„Fiecare-i liber să creadă orice vrea. Nimeni însă n'are dreptul să-l silească pe altul să creadă într'un anumit fel“ Etc., etc., etc.

Rândurile acestea au apărut în bazarul săptămânal dela fași,

„Lumea”, redactat de d. Alfred Hefter. Luați seama: E vorba de ortodoxism numai (și nu și de *alte credințe religioase*). Răspunde d. Nichifor Crainic în „Cuvântul”:

„Ca să fi existat o teroare ortodoxă, presupune aici, pe malurile Dunării și prin văgăunile Carpaților existența unei cugetări filosofice independente de spiritul religios, existența unui avânt științific care să fi răsturnat prin descoperirile și invențiile lui o concepție despre Univers stabilită printr'o anumită dialectică scolastică. Arătați-mi această cugetare filosofică, numiți-mi aceste descoperiri și invenții aici pe valea Dunării! Dați-mi un Giordano Bruno românesc, un martir al filosofiei și al științei care să fi ars pe vreascuri rupte de mâini valahe din codrii Carpaților! Născociți un Torquemada în potcapiu bizantin sau măcar un Ignățiu de Loiola în antereu oriental!”

„Un conflict între credință și știință a fost. A fost acolo unde s'a născut știința modernă. Și s'a consumat, când s'au clarificat domeniile uneia și celeilalte. Știința a creat fabrica. Azi în fabrică știința trăiește alături de credință (vezi creștinismul american cum trăiește alături în cărțile monumentale ale filosofilor. Cine ar mai putea vorbi chiar în occident de o viitoare inchiziție bisericească, după ce confuzia dintre credință și știință s'a lămurit? Bieți adversari ai ortodoxiei, ce panică teribilă își va fi turnat prin veacuri otrava în sângele vostru că tremurați și azi urmăriți de năluci medievale?”

S'a vorbit totuși neconțenit de toleranța proverbială a ortodoxismului, de marele spirit de îngăduială și de iertare care e fala lui și esența doctrinei lui Isus. Progresele de orice fel n'au găsit nici odată porți închise ci libertatea de a intra și de a se adapta spiritului primitiv al acestui popor. Însăși revoluțiile cari s'au făcut ori s'au pregătit pe pământul românesc au fost alimentate ori măcar sfătuite de spiritul bisericesc. Iar sensul care se desface din războaiele românilor, războaie aproape exclusiv de apărare, e un sens creștin. Dușmanul istoric a fost în rândul întâiu turcul și tătarul și acest dușman în graiul popular se confundă cu păgân. Această contopire de noțiuni e ilustrativă pentru mentalitatea noastră populară care se defnește astfel conștient creștină. Ea a știut să se afirme ca atare și să se apere ca atare chiar față de încercările de convertire ale altor confesiuni creștine. O străveche și repetată propagandă catolică, susținută uneori de voievozi, de cele mai multe ori de domnițele lor, a avut rezultate nule. Ce înseamnă toate acestea dacă nu conștiința clară a specialității ortodoxe a poporului nostru? Că în sufletul popular există resturi de mitologie păgână, nu trebuie să ne sperie. În domeniul religios, fondul mai vechiu nici odată nu se suprimă, ci se corectează ori se transformă printr'o doctrină nouă. Resturile de păgânism ocupă o însemnătate cu totul inferioară în mentalitatea românească. Scusul dominant al istoriei noastre și al luptelor

sociale e un sens creștin. Insuși marea revoluție agrară, petrecută fără strop de sânge, sub ochii noștri se integrează în acest sens istoric. Abdicarea fără protest a latifundiarilor a însemnat recunoașterea dreptății sociale care stă la baza reformei noastre agrare. S'a arătat biserică dușmană acestei salvatoare revoluții pașnice, s'a opus ea reformei electorale sau, dimpotrivă, preoțimea a luptat în primele rânduri pentru ridicarea economică, politică și culturală a maselor?"

□ □ □

Am deschis un biou de consultațiuni juridice și medicale prin corespondență

Aducem la cunoștință că dela 1 Februarie 1925, am înființat la Fundația Culturală „Principele Carol” UN BIUROU DE CONSULTAȚIUNI JURIDICE, pus sub conducerea juristului d. Alex. Lascario-Moldoveanu și unul de CONSULTAȚII MEDICALE, sub conducerea d. lui doctor V. Voiculescu.

Deslușirile se dau prin scrisori, la adresa dată.

Toți cei care au nevoie de vre-o deslușire juridică, privilegiate la vre-o afacere a lor (moștenire, vânzare, contracte, și toate cele asemănătoare acestora) pot să scrie juristului nostru, la Fundație (Str. Latină No. 40), arătându-i scurt pricina.

D-sa va răspunde neîntârziat, deslușindu-l după tipicul legii. Tot așa și către doctor pentru diferite boale. Să arate pe larg toate semnele și durerile, fără înconjur.

Preful acestor sfaturi este următorul: Cel care cere deslușiri, va trimite pe adresa Fundației un mandat de 80 lei, care înștițează un abonament anual la „Albina” și va arăta, tot odată, și care e persoana pe care o abonează. Odată cu răspunsul juristului, sau al doctorului, persoana va începe a primi revista noastră și va primi-o un an întreg.

Dacă nu se trimite mandatul și adresa abonatului, juristul și doctorul nu vor răspunde la scrisoarea celui care cere deslușirea.

□ □ □

LAMURA

Bibliografie

1. RAYMONT. *Principii de educație*. În românește de Ana Severin. București. Fundația „Principele Carol” 360 pag. Lei 65.

Printre lucrările de pedagogie, apărute în ultima vreme, originale sau traduse, lucrarea pomenită are un loc aparte. D-ra Ana Severin, directoarea școlii normale „Mihail Sturza” din Iași, a făcut un mare serviciu, traducând-o.

Cartea nu are tiparul erudițiunii, cu citate la fiecare pagină, cu stilul îmbăcsit de termeni care încrețesc frunțile, muncindu-te să-i deslușești înțelesul, sau silindu-te să recurgi la un dicționar explicativ, nimic din toate acestea. Stilul curgător, ca un râu plin te ademenește lesne, trecându-ți pe dinainte problemele cele mai grele din educație, pe înțeles și spuse în cuvinte obișnuite, de oarece se adresează nu numai specialiștilor, ci tuturor care se interesează de educație. Și cine oare nu se interesează de educație, dela părinte până la politicieni, spune autorul, profesor într-o țară unde chestiunile de educație, nu formează materiade studiu numai pentru normaliștii destinați să ajungă educații mușimii.

La noi, în pedagogie, se pune prea mare preț pe teorie. Se învață și se propagă toate părerile în materie pedagogică, dela cele mai vechi până la cele abea ieșite de sub teascul tipografiilor străine. În cartea pomenită teoria și practica, merg mână 'n mână, ba adese practica primează, cum e natural să fie. Rațiunea e foarte simplă. Teoria te duce la un calapod. Practica te face cercetător. „Aceasta îl va feri să devie un orb imitator al eului său trecut al celui al altora; va înălța ocupația lui, la rangul profesiunilor reale la care nu poate pretinde atâta timp cât el lucrează la un nivel empiric și de imitație.”

Prin enunțarea acestui principiu, conținutul cărții devine simpatic și atractiv. Se cetește cu ușurință; fiecare pagina răscolește probleme cu care zilnic ne întâlnim, dar deși importante, le ocolim ca fiind prea banale.

De altfel cartea începută nu te lasă să o isprăvești „fără răsufare”. În ea învățătorul, profesorul ca și părinții, găsesc îndemnuri pentru fiecare din fețele variate ale educației. E ca un soi de enciclopedie pedagogică, în care materia nu este orânduită după alfabet ci după sistematizare naturală. Cuprinde îndrumări de metodică ca și cele de didactică. Se referă la compozițiile orale, scrise, ca și la desemnul după natură. Servește chiar și pentru îndrumarea în practica școlilor de adulți, unde cunoștințele sunt imbinare cu predarea meșteșugurilor. Iată, bună oară, una din normele călăuzitoare, care indică spiritul în care e scrisă cartea: „Singura cunoștință căreia îi recunoaștem valoarea educativă este aceia care poate și trebuie să fie utilă elevului”. E surparea schelei întregi, înălțată în jurul clădirii din practica noastră

școlară, în care cunoștințele sunt îngrămădite cu tăpoiul, fără să se întrebe cineva dacă toate rămân, deci dacă toate răspund muncii puse spre a fi apropiate.

È greu într'o dare de samă sumară, a arăta comorile nesfârșite ce se cuprind în această carte, care, în țările anglo-saxone, și-a stabilit o reputație deosebită.

Traducătoarea și-a dat osteneala să îmbrace cât mai credincios înțelesul cărții în cuvinte românești și să mențină aerul de familiaritate" care învăluie originalul.

Așa fiind cartea nu poate să lpiască din biblioteca nici unui îndrumător de suflete. Ea servește să dea xiață tuturor metodicelor speciale pentru că le arată valoarea lor reală, făcându-le în adevăr folositoare, în practica zilnică¹⁾. —I. Simionescu.

DICTIONAR PEDAGOGIC ENCICLOPEDIC Vol. I alcătuit de I. Dimitriu institutor Roman, Petre Iosif învățător Hârlăucești Roman și locot. medic C. I. Dimitriu Roman, 1925 pag. 412 prețul 85 lei; de vânzare la autori și la principalii librari din țară).

Călăuziți de ideea centrală a marelui dicționar pedagogic de Ferdinand Buisson, autorii s'au străduit cu cele mai bune intenții să dea învățătorimei noastre o enciclopedie românească în acelaș gen; și au consultat o sumedenie de lucrări pedagogice pentru a infățișa o operă cât mai prețioasă.

În afară că ni se dau lecții model la inițialele subiectului, cunoștințe în legătură cu școala (igienă, agricultură, psihologie, sociologie, istoria pedagogiei, activitate culturală, chestiuni de legi, programe, regulamente și alte dispoziții ad-tive etc.) rânduite alfabetic.

È o lucrare care umple un gol în publicistica noastră didactică și o recomandăm călduros învățătorimei noastre.

I. LUNCAN „Străbunii mei" fascicola I-ia din Istoria Neamului Românesc ce va apărea în 24 fascicole ilustrate în editura „Cartea Românească“.

Căpitan AUREL I. GHEORGHIU: O dramă istorică în 1616 la Drăceșani (Botoșani).

Ambițioasa Elisaveta. Doamna lui Iremia Movilă, dorind să-și înscăuneze la Suceava pe unul din fii ei, veni cu ajutor leșesc. Oastea turcească a lui Schindir Pașa o întâmpină la sat la Drăceșani și după ce-i sfărâmă armata, prinde pe însuși Doamna și o duce roabă la Constantinopol.

Trecând pe lângă boeri, atâta a putut striga:

¹⁾ Cartea se poate procura dela autoară deadreptul.

„Boeri, boeri, rușinatu-m'au păgânul!” Și-a tăiat o viță de păr și a aruncat-o unuia, într-o casetă atârnată de policandru, la Sucevița ctitoria Movileștilor, se păstrează din costița blondă a nenorocitei Doamne.

Episodul e povestit pe înțelesul tuturor de d. căpitan Gheorghiu, cu prilejul inițiativei locale (foarte lăudabilă și de dorit să fie imitată pe tot cuprinsul țării noastre pline de amintiri) de a se ridica o cruce de stejar (o troiță) pe locul unde a fost odată drama legată de istoria Moldovii.

ST. CIOBANU: *Dimitre Cantemir în Rusia* (publicația Academiei Române).

Cercetând izvoarele rusești necunoscute până azi, învățatul profesor dela Chișinău, a dat culturii românești o complectă siluetă a vestitului nostru voevod și cărturar, Dumitru Cantemir în a doua parte a vieții lui.

Viața lui Dumitru Cantemir în Rusia după scrisorile lui și după însemnările diferiților publiciști ruși, este un subiect de roman. Multe din scrisorile lui, adresate lui Petru cel Mare, ocrotitorul, se referă la situația sa materială și socială, la poziția sa în Rusia. „Am venit, scrie Cantemir împăratului nu ca fugar sau aruncat de soartă rea, ci chemat fiind prin manifestul M. Voastre pentru folosul general al creștinismului“. Din acelaș material informativ reiese preocuparea până la moarte de a se întoarce în „țara noastră“. Intreține legături cu boerii din Moldova. Cultivă aceeași speranță și în copiii săi. Ajunge consilierul intim al împăratului. Scriitorii ruși îl considera „cel mai învățat bărbat în Rusia din timpul lui Petru cel Mare“. Cunoștințele lui vaste veselia desăvârșită în convorbiri, i-au atras iubirea tuturor societăților a căror podoabă a fost“. „Avea cunoștință în special în istorie, știa bine și filosofia și matematica și se ocupa și de arhitectură, ceiace se vede și din diferite biserici și mănăstiri construite de el la moșiile sale“ (în Rusia). Și d. Ciobanu conchide:

Antioh, fiul lui D. Cantemir, născut din Casandra fica lui Șerban Cantacuzino. „a fost sortit să puie bazele literaturii nouă rusești, să joace un rol foarte însemnat în viața culturală a Rusiei... Antioh Cantemir încoronează numărul de oameni mari pe care 'i-a dat nația română poporului vecin. cum au fost: Petru Movilă, Nicolae Milescu-Spătaru, Herescu, Bontaș Camenschi și atâția oameni de știință și de litere până la Mecinicov, Buzescul, Grădescu, etc. din zilele noastre“.

„CARTEA SEMICENTENARULUI ROMÂNIEI JUNE“. — În anul 1921 s'a împlinit o jumătate de veac dela înjghebarea societății „România Jună“ din Viena. Și cartea aceasta apare cu o întârziere de patru ani din cauza lipsei de fonduri și greutatei de imprimare. După cum mărturisește d. Octavian Moșescu, ostenitorul ei nu e așa de

ușor să găsești editor pentru o lucrare care nu produce câștig material; rostul publicației e de a sărbători un trecut cultural glorios, a ne aminti evenimente istorice și vremuri de cald idealism când a luat ființă, departe de patrie, „România Jună”.

Acest focar sacru în jurul căruia s'a grupat tineretul românesc entusiast, a simbolizat unitatea și înfrățirea Românilor și a purtat credincios făclia Conștiinței naționale.

În literatura comemorativă apariția Cărții Semicentenarului umple un gol, simțit prin materialul bine ales mulțumită trudei desinteresate a d-lui Moșescu.

Din cuprinsul anuarului, remarcăm articole ocazionale de: M. S. Regina Maria, Octavian Goga, Gh. D. Mugur, Slavici, Dr. Iarnik etc., studiile d-lor V. Zaborowsky și E. Riegler despre Eminescu, un articol istoric inedit de Onciu, altul de pedagogie românească de S. Mehedinti, traduceri în nemțește și franțuzește din Eminescu; apoi „Lupta între politicianism și știință” de Dr. V. Babeș.

Poezii: Codreanu, Crainic Bacovia, Pilat, Blaga, Maniu, Teodoreanu etc. și-au dat contribuția lor.

Proză aleasă de Sadoveanu, Cezar Petrescu, Rebreanu, Agârbiceanu, Jean Bart, Petrovici etc. Reproduse reușite din pictorii Teodorescu Sion (La fântâna lui Malole) Petrașcu, Palady, Isser etc., din sculptorul Han, împodobesc lucrarea omagială cu prilejul semicentenarului celei mai vechi societăți studențești.

G. ROTICA: *Paharul Blestemat* (poezii; edit. Casei Școalelor). Dintre poezii fixați în literatura românească, d-nul Roticăistă în fruntea cântăreților ce ne-au venit din acel colț romantic prin moștenirea trecutului care e dulcea Bucovină.

„Paharul Blestemat” adună tot ce-a înflorit mai ales în grădina sufletului său intim. Din poeziile: „În clipa așteptată. Cu inima cuminte, în nopțile târzii” inspirate de dragostea, sa, se desprinde un suflet sfios plecat asupra lui însuși.

În rânile uitate ale sufletului său s'au deschis în liniște când se aude cântecul nopții, suflarea creatoare a verii și e întrebat de-o pasăre trezită:

„De ce ți-ai scos afară durerile, streine?”

În poezia „Romanță” cântă frumusețea țării sale cu măguri și culmi înalte, cu doine cu turme. Glasurile din codrii îl cheamă înapoi acasă.

Indurerat și pătruns de multă simțire e sufletul său în poezia „La pragul ușei mele” una din cele mai bune poezii ale sale. Poeziile din „Păcelele de toamnă” sunt pline de melodii noi.

STUDII PEDAGOGICE ȘI CONFERINȚE POPULARE ale d-lui
Institutator Ioan A. Antonescu fost la școala de aplicație a școalei nor-

male din Câmpulung-Muscel, având o prefață a d-lui V. Ghidionescu profesor universitar din Cluj, — au apărut în ediția II-a, cuprinde cele mai noi sisteme de educație și instrucție precum și conferințe.

Lucrarea aceasta se găsește de vânzare pe prețul de Lei 25 exemplarul, la toate librăriile din țară.

O dare de seamă, în italienește, despre activitatea Casei Școalelor. În Maiu se deschide la Florența o expoziție internațională a cărții. Participă și principalele edituri din România sub grija de gust a Fundației culturale „Principele Carol”. Casa Școalelor, ca editoare, va expune tipăriturile sale pe categorii. În acest scop și-a tipărit în limba țării ospitaliere a târgului universal, o admirabilă dare de seamă cu ilustrații din oficiile sale, cu arătarea activității și organizației, cu catalogul publicațiilor, pe grupe, într'un cuvânt, se prezintă cu o bună recomandatie care va cinsti țara. De dorit ar fi ca și celelalte edituri să se înfățișeze tot în aceleași condițiuni de îngrijire tehnică și gospodărească. Artă lui Gutenberg ca și producția spirituală închisă în pagini bogate și variate, ne recomandă printre acei vrednici orientali cărora li s'au deschis cu cinste porțile occidentului luminat.

DARIL POP: *Frații de cruce* (Istoria lui Ion Prigoană și a lui Nicolae Călin; sau *Geografia Țării Românești* pentru Invățământul primar (carte de școală aprobată de Minister; edit. Cartea Românească pr. 22 lei).

O noutate printre manualele noastre didactice, simple pomelnice de nume și cifre. Autorul imitând pe Bruno („Inconjurul Franței făcut de doi copii”) a întocmit o carte de școală care e și istorie și geografie și manual de lectură literară și de civism activ — toate odată și într'un tot unitar. Sunt sigur că cine va fi introdus-o va fi avut bucuria succesului nou. E dela sine înțeles, că autorul și-a căpătat aprobarea cu greutate, cunoscută fiind rutina noastră semicentenară care va fi găsit că această carte „nu corespunde programului...”

SAINT SIMON: *Noul Creștinism* trad. C. Popescu Goicea (pr. 20 lei). Din paginile vestitului ideolog francez, ni s'a dat sub forma dialogului dintre un conservator și un liberal, cugetări de neocreștinism social și activ, la îndemnăna oricui vrea să facă un pas mai departe în credința sa.

Ce-am dori să publicăm în „Lamura“

I

a) *Spre metode noi și programe noi; cărți didactice perfecționate.*

1. Cum putem dezvolta gustul de citit la copii și prin copii — în familiile lor.

2. Biblioteca copiilor și șezătorile cu copii în clasă: Programe de lecturi și povestiri libere, pe sărbători și sezoane.

3. Dezvoltarea spiritului de cooperare la copii, cu aplicațiunile facerea muzeului școlar, la bibliotecă. Lucrări în comun în grădina școlii, la lucrările manuale etc.

4. Mutualități școlare, asistență socială cu copiii într'un sat (sau cartier).

5. Ce material se poate colecționa și confecționa cu copii pentru muzeu și zestrea didactică a școlii, cum și ce material e de cumpărat.

6. Desenul și alte realizări (relieful, compoziții, dramatizări etc.) în legătură cu diferite lecții. Dezvoltarea simțului artistic la copii; reînvierea expozițiilor școlare.

7. Lucrul manual pe medii sezon, vârstă, sex și materii de învățământ; atelierele școlare.

8. O grădină școlară model; culturi în vase.

9. Cum s'ar putea face ca grădina școlii și terenul de cultură și experiență să servească într'adevăr de model pentru săteni.

10. Încercări pentru a asigura disciplina școlară pe baza responsabilității și conducerii de sine a clasei.

11. Căutări de pilde. — morala în acțiune — în mediul cunoscut copiilor.

12. Observațiuni din viața copiilor noștri, suflute de copii culese din literatură.

13. Școala și regionalismul cultural; schițe de programe regionale, locale, ocazionale.

14. Îndrumări programatice, pe regiuni și medii, pentru diferite lecțiuni ocazionale, ce se pot face în aer liber și pe sezoane.

15. Metode, îndrumări pentru a face un învățământ cât mai puțin verbal și cât mai viu.

16. Jocurile și jucăriile populare ale copiilor noștri față de pedagogia modernă.

17. Observațiuni, pe materii, pentru noul program al școlii primare complete.

18. Alcătuirea și selecționarea manualelor didactice.

19. Observațiuni cu privire la aplicarea cursului primar complet de 7 ani și cel de adulți, la sate și orașe. Mijloace de a intensifica

aceste cursuri. Programele, manualele, materialul anex, corpul didactic pentru aceste cursuri, dispozițiuni administrative, etc.

20. Lecțiuni model după metode noi, în spirit activist, solidarist, pe baza principiului centrelor de interes, etc.

21. Propuneri pentru a avea o igienă școlară cât mai modernă; farmaciile școlare, asistența copiilor.

22. Planul excursiunilor de sinteză în sat și în jurul satului (orașului).

23. Curente și preocupări școlare din străinătate.

24. Problemele speciale pentru grădiniile de copii, pentru copiii întârziți, vagabonzi, anormali, debili.

25. Problema școlilor particulare și școlile minorităților din România.

26. Incercări pentru determinarea aptitudinilor și îndrumarea absolvenților conform înclinațiilor lor.

b) *Pregătirea, perfecționarea culturii a corpului didactic primar normal.*

1. Ce trebuie să fie o școală normală.

2. Programe și metode noi în învățământul normal.

3. Trebuie să fie programe speciale, sau comune cu clasele inferioare ale liceului?

4. Profesorii de școală normală. Secția pedagogică universitară poate satisface scopul pentru care s'a înființat?

5. Ce trebuie să fie o școală de aplicație; pregătirea corpului didactic pentru școlile de aplicație.

6. Propuneri pentru a face din examenele de definitivat și înaltare o selecție de valori.

7. Lectura învățătorului; soluții pentru a ostimula și ajuta.

8. Călătoriile de studii, cursurile de perfecționare.

9. Cercurile culturale, concursurile și expozițiile regionale (judetene).

c) *Controlul. Indrumarea.*

1. Pregătirea și alegerea organelor de control și îndrumare.

2. Consiliul general pedagogic format din specialiști pe lângă ministerul de instrucție.

Gospodărie ad-tivă; revendicările corpului didactic.

1. Chestia obligativității și frecventării.

2. Chestii de administrație și gospodărie școlară (directori, maestrii, etc.)

Discuții în jurul comitetelor școlare și de construcție.

4. Salarizarea și pensionarea corpului didactic.
5. Discuții în jurul drepturilor și datorțiilor C. D. P.; pedepsele; comisiile de judecată.
6. Asistența C. D. cu concursul Statului și al asociațiilor profesionale (sanatorii, internatele pentru copii corpului didactic, locuințe ieftine, improprietăți, asistență medicală, casa de credit și ajutor cooperativ, etc.)
7. Mișcarea corporativă profesională.

II

Cultura Generală.

- Figuri și fapte din istoria noastră culturală (și a școalelor).
2. Articole de popularizare pe privire nivelului culturii și mediului de activitate al învățătorului.
 3. Chestiuni artistice și literare, de știință populară, chestiuni sociale, economice, istorice, religioase.

III

Cultura și educația populară în sat (sau cartier).

1. Mijloace de a trezi gustul de citire într'un sat.
2. Cum se pot răspândi cărțile bune în popor?
3. Mijloace pentru a intensifica cursurile de adulți și complementare, șezătorile de lucru și citire împreună.
4. Cum s'ar putea procura un cinematograf (sau parascop)?
5. Nu s'ar putea unifica comitetul școlar cu cel parohial și cu acela al căminului cultural (dacă este, sau ce altă societate culturală există acolo) în vederea coordonării activității și întrebuințării fondurilor potrivit nevoilor? Mijloace de a strânge un fond cultural cât mai mare pentru nevoile culturale ale statului (cartierului); armonizarea activității fruntașilor comunei, pentru binele obștesc.
6. Instrucțiuni în jurul planului de monografie publicat în *La mura*: Cum se poate cerceta sănătatea unui sat; mijloace practice pentru a o îmbunătăți; opera de asistență dintr'un sat.
7. Un serviciu de informațiuni, de plasări și îndrumări profesionale și personale pentru săteni.
8. Care sunt micile industrii (indeletniciri) ce se pot dezvolta în sat și prin ce mijloace.
9. Care sunt problemele de educație economică a maselor populare, după regiuni și medii; perspective de viitor.
10. Curentul satelor spre orașe; cauze, remedii.
11. Cum se pot preveni neînțelegerile și procesele dintr'un sat?
12. Cum se poate ancheta dezvoltarea culturală și economică

într'un sat pe o epocă dată (conștiința cetățenească, națională, morală și religioasă, conștiința cooperatistă, sanitară; tehnica producției și sporul de avuție etc.)

13. Sporturi adaptate satelor și cerințelor militare; alergări, întreceri, trageri la țintă, lupte etc.

14. Cum se poate explora trecutul istoric al unui sat (regiune).

15. Datoria noastră față de rămășițele trecutului; o listă de monumente istorice, pe regiuni, cu faptele istorice legate de ele, ce se pot comunica sătenilor (și copiilor). Culegeri în vederea unui început de muzău.

16. Plan pentru culegeri de folclor și etnografie. Zile mari, ce se pot prăznui în comun.

17. Cari sunt comorile artistice dintr'un sat: cum se pot recunoaște, colecționa și păstra.

18. Ce se poate copia, reproduce, miniaturiza, combina și desvolta, din arta noastră populară în satul X?

19. Să păstrăm regionalismul artistic, sau să răspândim pretutindeni ce este mai reprezentativ în arta noastră? Cari manifestări artistice sunt de răspândit și prin ce mijloace se pot răspândi?

20. Modele de lucru artistic la sate comunicate prin revistă.

21. Expozițiuni sătești (sau pe regiuni).

Redacția

NB. Chestionarul nu e complet. Oricine mai poate adăoga și alte subiecte în legătură cu acest program; vor fi binevenite.

Rugăm pe colaboratori să ne trimită articole cam în acest cadru. Articolele să nu fie prea lungi și nici de teoretizări prea cărturărești.

Publicăm bucuros fapte bune de cultură împlinite, inițiative, dacă ni-s comunicate în scurt pe foi volante, ca pentru tipar.

□ □ □